

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Veronika Hájková

**Tvorba pracovních listů ve výuce předmětu základy
společenských věd na praktické škole dvouleté**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Tvorba pracovních listů ve výuce předmětu základy společenských věd na praktické škole dvouleté*“ vypracovala samostatně, pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a za použití literatury a zdrojů, na které odkazuji na konci práce.

V Olomouci, 20. dubna 2021

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Vojtechu Regecovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce a za poskytnuté rady.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ.....	8
1.1 Terminologie mentálního postižení.....	9
1.2 Etiologie mentálního postižení.....	10
1.2.1 Původní modely mentální retardace podle AAMR	10
1.2.2 Současné modely mentální retardace podle AAMR	11
1.3 Charakteristika osob s mentálním postižením.....	13
1.3.1 Charakteristika osob ve vztahu ke klasifikaci mentálního postižení.....	14
2 SPECIFIKA STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM S AKCENTEM NA PRAKTICKOU ŠKOLU DVOULETOU	20
2.1 Legislativa středního vzdělávání osob s mentálním postižením	21
2.2 Praktická škola dvouletá.....	22
2.3 Rámcové vzdělávací programy pro vzdělávání na praktické škole dvouleté.....	24
2.3.1 Průřezová témata pro RVP PRŠ2.....	26
2.4 Základy společenských věd na praktické škole dvouleté	27
2.4.1 Průřezová témata předmětu základy společenských věd.....	27
2.5 Metody ve vzdělávání na praktické škole dvouleté.....	28
2.6 Didaktické prostředky ve výuce na praktické škole dvouleté	29
2.6.1 Pracovní listy jako součást didaktického materiálu.....	30
PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
3 NÁVRH PRACOVNÍCH LISTŮ DO PŘEDMĚTU ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD	33
3.1 Cíl praktické části práce	33
3.2 Metodika tvorby pracovních listů	34
3.3 Návrhy jednotlivých pracovních listů	37
ZÁVĚR	43

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

SEZNAM TABULEK

SEZNAM OBRÁZKŮ

SEZNAM PŘÍLOH

ANOTACE

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala *Tvorbu pracovních listů ve výuce předmětu základy společenských věd na praktické škole dvouleté*. Tato práce je rozdělena do části teoretické a praktické. Motivem pro zpracování tohoto tématu pro mě byla praxe, při které jsem zjistila, že je nedostatek didaktického materiálu právě pro tyto žáky. Pedagogové jsou často odkázáni na tvorbu svých učebnic či pracovních listů na základě specifických potřeb svých žáků, proto jsem se rozhodla propojit mé dva studijní obory, a to speciální pedagogiku se společenskými vědami a vytvořit pracovní listy, které mohou být inspirací nejen pro jiné pedagogy, ale budu je moci využít i v mé budoucí kariéře.

Teoretická část této práce je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola se nazývá *Mentální postižení* a nalezneme v ní informace, které nám zajistí základní přehled pro pochopení druhé kapitoly. Druhá kapitola *Specifika středního vzdělávání osob s mentálním postižením s akcentem na praktickou školu dvouletou* nám zase poskytne náhled v oblasti vzdělávání osob s mentálním postižením, přičemž právě tyto znalosti jsou základní předpoklad pro tvorbu pracovních listů, které jsou součástí praktické části.

Praktickou část této bakalářské práce, jak již bylo zmíněno, bude tvořit didaktický materiál pro žáky praktické školy dvouleté do předmětu základy společenských věd. Hlavním cílem praktické části je obohatit klasické materiály o obrázky a fotografie a přiblížit co nejvíce dané učivo žákům.

Cílem tohoto předmětu je zajistit u žáků s mentálním postižením co největší míru samostatnosti a soběstačnosti, která je dále vede k zodpovědnosti. Podporu v sebedůvěře těchto jedinců můžeme zajistit právě tím, že budou dělat věci, kterým rozumí, a tím si budou připadat schopní a jejich sebedůvěra poroste. Tyto pocity můžeme zajistit právě didaktickými materiály, které jim pomohou obsah učiva lépe a rychleji pochopit. Doufám, že mnou vytvořené pracovní listy budou nejen inspirací pro pedagogy, ale také budou přínosné pro žáky s lehkou či středně těžkou mentální retardací a pomohou jim s pochopením a zafixováním probíraného učiva.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce se nejprve zaměříme na popis dvou hlavních kapitol: kapitolu *Mentální postižení* a kapitolu *Specifika středního vzdělávání osob s mentálním postižením s akcentem na praktickou školu dvouletou*. V první kapitole budeme věnovat pozornost popisu terminologie mentálního postižení, etiologie dle původních i současných modelů Americké asociace mentální retardace (AAMR), charakteristice osob s mentálním postižením a klasifikaci mentálního postižení dle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) a (MKN-11). Dále si také charakterizujeme klasifikaci dle Diagnostického a statistického manuálu (DSM-5). V druhé kapitole se nejprve budeme zabývat legislativou středního vzdělávání osob s mentálním postižením a následně si charakterizujeme praktickou školu dvouletou včetně praktické školy dvouleté při základní škole speciální. V této práci jsou také uvedeny rámcové vzdělávací programy pro daný typ školy včetně jejich průřezových témat a charakteristiky předmětu základy společenských věd. Nakonec této kapitoly si popíšeme metody ve vzdělávání a vhodné didaktické prostředky ve výuce.

1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

V první teoretické kapitole se nejprve podíváme na psychopedii jakožto vědní disciplínu, která je nedílnou součástí definování pojmu mentální postižení. Definovat co je to mentální postižení je základní předpoklad pro pochopení další kapitoly a také vytvoření si určitého náhledu pro danou problematiku, a tím i pracovní listy, které budou obsaženy v praktické části.

Snaha o maximální možný individuální rozvoj osobnosti a nalezení optimálního místa ve společnosti je hlavním cílem psychopedie jejíž cílovou skupinou jsou osoby s mentálním postižením neboli mentální retardací. Psychopedie jakožto vědní disciplína se snaží poznat a popsat individuální rozvoj a zvláštnosti u jedinců s mentálním postižením. Získávání poznatků v této oblasti je velmi důležité, protože nám to umožňuje definovat podmínky socializace těchto jedinců do společnosti (Černá, Strnadová et. al., 2015). Psychopedie se věnuje terapeuticko – formativním postupům, které nám pomáhají při práci s jedinci s mentálním postižením při péči, diagnostice, prevenci či poradenství. V užším pojetí můžeme psychopedii popsat jako disciplínu, která využívá výchovný a vzdělávací charakter k edukaci osob s mentálním postižením (Pipeková et al., 1998).

Dle Černé a Strnadové et al. (2015) je mentální postižení často součástí i jiných psychiatrických diagnóz, jako jsou např. jedinci s autismem či specifickými poruchami učení. U těchto diagnóz bývá mentální postižení většinou dominantním rysem. Mentální postižení se vyznačuje snížením rozumových, kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností, což může jedince do určité míry limitovat ve schopnosti adaptace na sociální prostředí. (Valenta, Michalík et al., 2012).

Charakteristika cílové skupiny osob s mentálním postižením jako celku je velice obtížná, protože každý jedinec s mentálním postižením se liší, stejně jako všichni lidé, kteří mají své osobní zvláštnosti. Dalším faktorem, proč je těžké charakterizovat právě tuto skupinu je fakt, že míra postižení je u každého jedince jiná, proto dochází k nerovnoměrnosti postižení v oblastech jako je vnímání, pozornost, paměť a myšlení (Černá, Strnadová et al., 2015).

1.1 Terminologie mentálního postižení

V rámci psychopedie se můžeme setkat s pojmy jako je mentální postižení či mentální retardace. Pojem mentální retardace a mentální postižení se v současné době používají jako synonyma. V odborné literatuře můžeme nalézt několik termínů, které se v průběhu historie používaly právě místo dnešního termínu mentální retardace či mentální postižení. Mezi tyto termíny patří např. slabomyslnost, mentální či duševní zaostalost, mentální defektnost nebo rozumová či duševní vada (Černá, Strnadová et al., 2015).

Od druhé poloviny 20. století však došlo k zdůraznění osobnosti a individuality každého jedince s postižením. Postiženým lidem jsou uznávány práva na plnohodnotný život a také právo na dosažení co nejvyšší možné kvality života. Právě tyto změny se odrazily i v používané terminologii, kdy už se objevují termíny jako „lidé s postižením“, tedy hlavně osoba, nebo člověk na prvním místě. Tyto termíny nás tedy směřují k tomu, že na prvním místě je člověk a jeho individualita a až na druhém je jeho postižení (Černá, Strnadová et al., 2015).

Aktuálně se v České republice termín mentální retardace postupně mění na termín intelektové a vývojové postižení (Intellectual and Developmental Disabilities, dále jen IDD). IDD je v rámci DSM-5 nazýváno porucha intelektu neboli vývojová porucha intelektu. V MKN-11, která vstoupí v platnost v lednu 2022 se využívá termín Poruchy intelektuálního vývoje. Charakteristikám těchto poruch se budeme více věnovat v podkapitole klasifikace

mentální retardace (Raboch, et al., 2015). Dále v této práci bude používán termín mentální postižení.

1.2 Etiologie mentálního postižení

Při vzniku mentálního postižení hraje důležitou roli několik heterogenních faktorů, které se navzájem ovlivňují a do určité míry i propojují. Základním rozdělením příčin mentálního postižení jsou dvě hlediska. První hledisko organické, které zahrnuje biologické, vrozené a dědičné hledisko, a hledisko sociální. Vznik mentálního postižení tedy ovlivňují jako endogenní tak exogenní činitelé (Švarcová, 2006).

Příčiny vzniku mentálního postižení, kdy se již v pohlavních buňkách objevují geny s určitým postižením nebo nesprávnou strukturou se nazývají příčiny genetické. Tyto příčiny se mohou objevit jak v prenatalní, perinatální tak postnatální období. (Černá, Strnadová et al., 2015).

1.2.1 Původní modely mentální retardace podle AAMR

Klasifikační systém z roku 1983 popisuje deset kategorií etiologie, při čemž každá z nich je stručně definována a obohacena o příklady (Černá, Strnadová et al., 2015):

1. Infekce a intoxikace

Mentální retardace, která vznikla následkem infekčního onemocnění. Infekčním onemocněním je myšlená i virová infekce, kterou mohla matka nebo dítě prodělat v blízké době před porodem či po porodu, např. zarděnky. Příkladem intoxikace je otrava olovem nebo fetální alkoholový syndrom. Fetální alkoholový syndrom nastává při nadměrném užívání alkoholu matkou v době těhotenství.

2. Trauma a fyzikální faktory

Do této skupiny se řadí děti většinou nízkého věku do raného dětství, které prošly vážným zraněním jako je dopravní nehoda nebo utonutí.

3. Metabolismus a výživa

Tato skupina se vyznačuje komplikací jedince využívat a zpracovávat určitou chemickou látku, která je důležitá pro jeho zdravý tělesný a duševní vývoj. Příkladem je fenylketonurie, což je porucha metabolismu fenylalaninu a tyrosinu.

4. Nemoci mozku

Nemoci, které jsou většinou způsobeny genetickým faktorem a týkají se růstu či funkce mozku. Jedná se o nádory na mozku nebo např. o tuberkulózní sklerózu.

5. Neznámé prenatální vlivy

Do této skupiny patří příčiny, které se objevují při porodu. Můžeme sem zařadit anomálie hlavy (mikrocefalus, makrocefalus, hydrocefalus, anencefalie).

6. Chromozomální aberace

Nejznámějším příkladem této skupiny je Downův syndrom, který je způsobený trisomií 21. chromozomu.

7. Ostatní okolnosti prenatálního období

Tyto příčiny vznikají v těsné blízkosti porodu. Jedná se předčasný porod, protražovaný porod nebo o malou nebo velkou porodní hmotnost.

8. Psychiatrické poruchy

Psychiatrické poruchy, které jsou dlouhodobé mohou vést ke vzniku mentální retardace.

9. Vlivy prostředí

Do této kategorie můžeme zařadit především jedince, kteří jsou deprivováni a málo podníceni. Mentální retardace může vzniknout především jako důsledek nedostatku sociálního kontaktu, anebo sociální izolací.

10. Ostatní okolnosti

Do této kategorie můžeme zařadit všechny příčiny, které nejdou zařadit do předešlých kategorií. Jedná se především o kombinované vady.

1.2.2 Současné modely mentální retardace podle AAMR

Černá a Strnadová et al. (2015) zmiňují klasifikaci z roku 2002, která rozděluje etiologii mentální retardace na základě časového faktoru na vznik příčin prenatální, perinatální a postnatální. Příčiny prenatální můžeme definovat jako příčiny, které ohrožují zdravý vývoj plodu tedy např. z pohledu dědičných predispozic. Příčiny perinatální jako ohrožení plodu v průběhu porodu a příčiny postnatální se vyznačují narušeným vývojem člověka od narození po dobu zhruba do dvou let.

A. Prenatální příčiny	
Chromozomální aberace	Downův syndrom Turnerův syndrom Syndrom fragilního X chromozomu
Metabolické a výživové poruchy	Fenylketonurie Nemoc Tay-Sachsova Galaktosemie Prader-Williho syndrom
Infekce matky	Zarděnky Syfilis HIV Cytomegalovirus Rh inkompatibilita Toxoplazmóza
Podmínky prostředí	Fetální alkoholový syndrom Užívání drog
Neznámé	Anensefalie Hydrocefalus Mikrocefalus, Makrocefalus

B. Perinatální příčiny	
Neonatální komplikace	Hypoxie Porodní úraz Následek klešťového porodu Respirační nouze Překotný nebo protražovaný porod

C. Postnatální příčiny	
Infekce, otravy, intoxikace	Otrava olovem Encefalitida Meningitida Reyův syndrom
Faktory prostředí	Špatné zacházení či zanedbávání dítěte Úraz hlavy Podvýživa Deprivace
Onemocnění mozku	Neurofibromatóza Tuberkulózní skleróza

Tabulka 1 Etiologie mentální retardace dle AAMR (in Luckasson et al., 2002)

Mentální postižení však může vzniknout i během života jedince, a to v důsledku zastavení normálního mentálního vývoje. Nejčastější příčinou právě zastavení nebo rozpadu mentálního

vývoje je zánět mozku, mozkových blan, úraz mozku, poruchy metabolismu, intoxikace nebo degenerační onemocnění mozku (Vítková et al., 2004).

Dalším typem příčiny vzniku mentálního postižení může být hledisko sociální, které zahrnuje zanedbání dítěte, sociokulturní znevýhodnění, psychickou deprivaci a jeho nedostatečnou stimulaci, které potom vedou k lehké mentální retardaci. Při silném zanedbání může dojít až k zhoršenému vývoji, a tím se dítě projevuje jako mentálně retardované. Projevy tohoto typu mohou být zhoršená řeč, myšlení, schopnosti sociální a schopnosti adaptace. V tomto případě však nejde o trvalé následky, ale při správné péči a přístupu ze strany výchovy může dojít ke zlepšení (Vítková et al., 2004).

Jednou z posledních příčin vzniku mentálního postižení může být i životní styl matky v těhotenství nebo její zdravotní stav. Dle odborníků z řad vývoje příčin mentálního postižení je však objasněna zhruba čtvrtina vzniku této poruchy (Švarcová, 2006).

1.3 Charakteristika osob s mentálním postižením

Dle Švarcové (2006) je každý jedinec s mentálním postižením svébytným subjektem s charakteristickými osobními rysy.

Mentální postižení z velké míry ovlivňuje život jedinců, kteří s ním žijí, avšak neznamená to, že nemohou žít plnohodnotný a bohatý život. V psychice lidí s mentálním postižením je spousta pozitivních oblastí, které mnohdy převyšují oblasti intaktní společnosti. Mezi tyto oblasti můžeme zařadit kreativitu, citění, empatii a jiné vlohy. I tito lidé potřebují podporu a mají stejné lidské potřeby, jako my ostatní, proto je potřeba jim tyto potřeby uspokojit a pomoci jim se rozvíjet v rámci jejich možností (Švarcová, 2006).

Dle Smékala (2002) můžeme termín osobnost popsat jako individuální systém tvořený psychickými procesy, stavy a vlastnostmi, jejichž vznik je ovlivněn socializací a přetvářením již vrozených podmínek organismu.

Při definování osoby s mentálním postižením je důležité zmínit, že se jedná především o osobu se sníženým kognitivním výkonem a schopností poznávání a porozumění. Oslabení kognitivního výkonu se projevuje různě (Valenta et al., 2015).

1.3.1 Charakteristika osob ve vztahu ke klasifikaci mentálního postižení

V této podkapitole se budeme zabývat klasifikací mentálního postižení z pohledu Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN) a z pohledu Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch (DSM-5). V DSM-5 je používán termín porucha intelektu, který odpovídá termínu vývojová porucha intelektu, kterou naopak používá MKN-11. V DSM-5 proto uvádí autoři oba termíny, aby klasifikační systém byl přehledný i s jinými systémy.

A) Klasifikace mentálního postižení dle MKN-10

Dle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí v České verzi, platné od 1. 1. 2020 je mentální postižení stav neúplného duševního vývoje, který se projevuje v průběhu vývojového období a postihuje téměř všechny složky inteligence, jako je poznávací, řečová, motorická a sociální schopnost. Může se projevovat současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami. Mentální postižení můžeme rozdělit do několika stupňů, které se standartně měří inteligenčními testy v ojedinělých případech mohou být nahrazeny škálami, které určují stupeň schopnosti adaptace v sociálním prostředí.

- F70 Lehká mentální retardace
- F71 Střední mentální retardace
- F72 Těžká mentální retardace
- F73 Hluboká mentální retardace
- F78 Jiná mentální retardace
- F79 Neurčená mentální retardace ¹

F70 Lehká mentální retardace

Tento stupeň mentální postižení odpovídá mentálnímu věku mezi 9 a 12 lety. IQ se většinou pohybuje mezi 69 až 50. Hodně jedinců, kteří spadají do skupiny lehké mentální retardace ji mohou mít způsobenou právě špatnými sociálními a kulturními vlivy nebo poškozením plodu, avšak negenetickým způsobem. U jedinců s lehkou mentální retardací se nejčastěji objevují potíže s komunikací a vývojem řeči. Jedinci jsou větší schopni si zajistit základní potřeby, jako je péče o sebe a o základní potřeby v domácnosti. Obtíže se většinou

¹ Dle MKN-11, která vzejde v platnost v lednu 2022 se **Poruchy intelektuálního vývoje (6A00)** dělí na *Poruchu intelektuálního vývoje mírnou (6A00.0)*, která se vyznačuje dvěma až třemi odchylkami pod průměrem (0,1-2,3 percentil). *Poruchu intelektuálního vývoje mírnou (6A00.1)*, která je tři až čtyři odchylky pod průměrem (0,003- 0,1 percentil). *Poruchu intelektuálního vývoje závažnou (6A00.2)*, která je čtyři odchylky pod průměrem (méně než 0,003 percentil). *Poruchu intelektuálního rozvoje hlubokou (6A00.3)*, která je o čtyři odchylky od průměru (méně než 0.003). *Poruchu intelektuálního rozvoje prozatímní (6A00.4)* a *Poruchy intelektuálního vývoje NS (6A00.Z)*.

projevují hlavně ve škole, u dospělých v práci. Často mají tito jedinci problém navazovat a udržovat sociální vztahy (Švarcová, 2006).

F71 Střední mentální retardace

Tento stupeň mentálního postižení můžeme definovat mezi 6 až 9 lety. IQ odpovídá hodnotě 49 až 35. Při tomto stupni jsou již více znatelné poruchy ve vývoji jedince, avšak je stále možnost, aby jedinci se střední mentální retardací dosáhli samostatnosti a nezávislosti na svém okolí. Děti ve škole jsou schopny dosahovat pokroky se správně zvolenými technikami a metodami kvalifikovaného pedagogického vedení. Dospělí jedinci se mohou uplatnit v pracovní oblasti, avšak je potřeba aby nad nimi měl někdo dohled. Práce by měla být úměrná schopnostem a možnostem jedince s mentálním postižením a mít jasně danou strukturu. V tomto stupni postižení se začínají objevovat již zmíněné nerovnosti v míře postižení. Problémy se mohou projevovat ve schopnosti navázat kontakt, v komunikaci atd. Jedinci se střední mentální retardací se mohou projevovat emocionální labilitou a nevyrovnaností (Švarcová, 2006).

F72 Těžká mentální retardace

Tento stupeň mentálního postižení odpovídá věku 3 až 6 let. IQ se vyznačuje hodnotou 34 až 20 (Pipeková, 2006). Jedinci s těžkou mentální retardací už potřebují trvalou podporu. Mezi příčiny těžké mentální retardace můžeme zařadit ty genetické i negenetické. U tohoto typu postižení je pravděpodobné, že jedinec bude trpět i přidruženými vadami a zhoršenou motorikou. Možnosti zlepšení jsou, ale je potřeba systematické práce s dobře kvalifikovanými odborníky, kteří budou pracovat na zlepšení motorickém, rozumovém, komunikačním a také do určité míry na zlepšení schopnosti soběstačnosti, a tím i zlepšení kvality života (Vítková et al., 2004).

F73 Hluboká mentální retardace

Hluboká mentální retardace se vyznačuje mentálním věkem do 3 let a přináší s sebou těžké omezení v běžném životě jedince. IQ se vyznačuje hodnotou pod 20. Jedná se o jedince, kteří jsou nesamostatní a u kterých je potřeba pomoci ve více oblastech. Jedná se hlavně o oblasti pohybové, komunikační i hygienické. Ve velké omezenosti je i schopnost soběstačnosti a sebeobsluhy (Pipeková, 2006).

F78 Jiná mentální retardace

U jiných mentálních retardací nelze s přesností určit míru mentálního postižení právě z důvodu přidružených poruch na bázi smyslových i tělesných projevů nebo autismu. U těchto jedinců je velice těžké na základě klasických technik určit míru jejich obtíží (Pipeková, 2006).

F79 Neurčená mentální retardace

Zde se jedná především o jedince, kteří trpí mentálním postižením, avšak to se projevuje nestandardně proto je těžké ho zařadit do příslušné kategorie. Většinou se jedná o postižení, ke kterému není dostatek informací, proto spadá pod kategorii Neurčené mentální retardace (Pipeková, 2006).

B) Klasifikace mentálního postižení dle DSM-5

Diagnostický a statistický manuál duševních poruch (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), dále jen DSM-5, je manuál, který byl vytvořen Americkou psychiatrickou společností. DSM-5 se na rozdíl od MKN liší tím, že obsahuje podrobnější informace ohledně duševních poruch (Raboch et al., 2015).

Dle DSM-5 jsou Neurovývojové poruchy typické tím, že začínají již v brzkém období vývoje, což je ještě před nástupem dítěte do školy. Neurovývojové poruchy se projevují deficitem, které narušuje několik oblastí jako jsou např. oblasti osobní, sociální, studijní či pracovní. Neurovývojové poruchy se často druzí s jinými poruchami. Typickým příkladem jsou jedinci s poruchou pozornosti (ADHD), ke které je většinou přidružena i specifická porucha učení. Dle DSM-5 můžeme celkově Neurovývojové poruchy rozdělit na:

- Poruchy intelektu
- Poruchy komunikace
- Poruchy autistického spektra
- Specifické poruchy učení
- Poruchy motoriky
- Tikové poruchy
- Jiné Neurovývojové poruchy

Poruchy intelektu

Porucha intelektu vzniká v průběhu ranného vývoje a obsahuje narušení nejen intelektových funkcí, ale i adaptivních funkcí v oblast sociální a praktické. Aby mohla být

porucha intelektu diagnostikována musí jedinec splnit určitá kritéria. Mezi tyto kritéria patří projev nedostatečných intelektuálních funkcí (uvažování, řešení či myšlení), nedostatek adaptivních funkcí, který se projevuje nedostatečnou schopností plnit společenskou i osobní odpovědnost či neschopností plnit běžné denní činnosti. Posledním kritériem je potom období, ve kterém se porucha intelektu projevila, a to by mělo být ve vývojovém období jedince (Raboch et al., 2015).

Stupně závažnosti poruchy intelektu jsou rozděleny do několika kategorií na základě úrovně adaptivních funkcí, nikoliv podle výše IQ. Dle DSM-5 jsou právě adaptivní funkce důležitým ukazatelem potřeby podpory konkrétního jedince. Dalším aspektem je, že měření IQ nemusí být relevantní v dolní oblasti IQ (Raboch et al., 2015).

<i>Stupeň závažnosti</i>	<i>Konceptuální oblast</i>	<i>Sociální oblast</i>	<i>Praktická oblast</i>
317 (F70) Mírné intelektové poruchy	U předškolních dětí se porucha neobjevuje, nebo není zcela zjevná. Porucha je viditelná až v období nástupu do školy. Projevuje se zejména problémy v oblasti psaní a čtení. S vhodnou podporou lze dosáhnout u těchto jedinců výsledků stejných jako u intaktní společnosti. U dospělých se často mírná porucha intelektu projevuje narušením plánování, stanovování priorit či schopností vytváření strategie. Oproti vrstevníkům mají konkrétnější přístup k řešení problémů.	U jedinců s mírnou poruchou intelektu převládá v sociální oblasti nezralost. Špatně chápou sociální chování svých vrstevníků. Mají problémy s adekvátním chováním v oblasti chování a emocí. Často bývají hodně důvěřiví, takže hrozí riziko zneužití či manipulace právě u těchto jedinců.	Jedinci s mírnou intelektovou poruchou zvládají běžné denní činnosti bez větších obtíží. Dokážou se o sebe postarat. Podporu potřebují pouze ve složitějších aktivitách. V dospělosti potřebují podporu nejčastěji s nákupem, cestováním či v péči o domov a děti. V dospělosti také potřebují pomoc v oblasti péče o svoje zdraví a při právních záležitostech. Podpora je také nezbytná při kvalifikaci či při pracovním začlenění.
318.0 (F71) Středně těžké intelektové poruchy	V tomto stupni je zcela znatelný rozdíl mezi jedincem se středně těžkou intelektovou poruchou a intaktní osobou. U předškolních dětí je znatelný pomalý vývoj u školních dětí potom dochází ke znatelnému	Jedinec se středně těžkou intelektovou poruchou má problém se sociální komunikací oproti svým vrstevníkům. Je omezená také schopnost navazování vztahů. Sociální schopnosti i rozhodování je omezeno. Při důležitých	Jedinci jsou schopni základních úkonů jako je uspokojení vlastních potřeb, avšak je potřeba intenzivní příprava těchto dovedností. Jsou schopni i základních úkonů v domácnosti, avšak platí to stejně jako v předchozím

	pomalejšímu chápání v oblasti čtení, psaní, porozumění času či peněz. U dospělých jedinců jsou znalosti na základní úrovni. Je potřeba trvalá podpora jiné osoby.	rozhodnutích je potřeba podpora jiné osoby.	případě, a to tedy delší čas na osvojení dovedností. Podpora jiné osoby je nutná hlavně v oblasti rozhodování důležitých věcí jako je péče o zdraví, o peníze či o právní věci.
318.1 (F72) Těžké intelektové poruchy	U těchto osob je výrazné omezení konceptuálních dovedností. Mají často problém porozumět psanému slovu, hodnotám čísel či peněz. Je potřeba podpory jiné osoby či opatrovníka.	Tito jedinci mají omezenou slovní zásobu a gramatické schopnosti. Jejich mluvený projev se vyznačuje jednoduchými slovy, krátkými frázemi či alternativní komunikací. Vztahy s rodinou jsou pro tyto jedince kladným zdrojem energie.	Podpora jiné osoby je potřebná téměř při všech denních činnostech (při jídle, hygieně, oblékání). Nedokážou zodpovědně rozhodovat sami za sebe a je potřebná neustálá supervize.
318.2 (F73) Hluboké intelektové poruchy	Jedinci s hlubokou intelektovou poruchou se mohou naučit používat různé předměty, avšak pouze za účel třízení či spojování na základě nějaké vlastnosti daného předmětu. Senzomotorická narušení však mohou bránit jejich dalším využitím.	Minimální schopnosti porozumění symbolické komunikace. Tito jedinci chápou některé jednoduché pokyny či gesta. Při komunikaci těchto jedinců je časté využití nonverbálních nesympolických technik. Nejdůležitější jsou vztahy s blízkou rodinou, pečovateli či jinými blízkými osobami.	K veškeré péči sám o sebe a o běžné denní aktivity je zapotřebí přítomnost jiné osoby. Jedinci bez těžkého tělesného postižení se mohou částečně podílet na utváření těchto potřeb. Integraci těchto osob do práce doma či do zaměstnání brání často sensorické a tělesné postižení.

Tabulka 2 Stupně závažnosti poruchy intelektu (in Raboch et al., 2015)

Kromě již zmíněných kategorií patří do oblasti Neurovývojových poruch i poruchy jako jsou *Celkové vývojové opožďení* či *Nespecifikovaná porucha intelektu (Vývojová porucha intelektu)*.

315.8 (F88) Celkové vývojové opožďení

Do této kategorie spadají děti ve věku do pěti let, u kterých jsme zatím nebyli schopni určit míru jejich poruchy. Do této kategorie také řadíme děti, které jsou příliš malé, aby byly schopny vykonat testy intelektových funkcí či nejsou vůbec schopni je vykonat. Mezi projevy celkového vývojového opožďení můžeme zařadit nedostatečné dosahování vývojových cílů v intelektové oblasti, které jsou v rámci věku dítěte přiměřené (Raboch et al., 2015).

319 (F79) Nspecifikovaná porucha intelektu (Vývojová porucha intelektu)

Do této kategorie naopak řadíme děti, které jsou starší pěti let a není u nich možné provést testy intelektových funkcí z důvodu přidruženého senzorního či tělesného postižení. Příkladem těchto přidružených znevýhodnění jsou např. slepota, vrozená hluchota, porucha motoriky, porucha chování či duševní poruchy. Tato kategorie by se měla používat zcela výjimečně (Raboch et al., 2015).

2 SPECIFIKA STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM S AKCENTEM NA PRAKTICKOU ŠKOLU DVOULETOU

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělávání praktická škola dvouletá (RVP PRŠ 2) je vzdělávání osob s mentálním postižením vždy speciální. Je potřeba, aby byly dodržovány speciální postupy a podmínky, mezi které patří hlavně uznávání individuálních potřeb žáka. Individuální potřeby žáka musí být vždy zahrnovány do celého vzdělávacího procesu. Obsah, formy i metody jsou upraveny tak, aby splňovali podmínky jedince. Na základě individuálních potřeb žáka můžeme upravit délku a formu studia, učební plány, vzdělávací obsah i organizaci výuky. Dle potřeby může žák využít podporu asistenta pedagoga nebo osobního asistenta. Škola by vždy měla spolupracovat se školskými poradenskými zařízeními, mezi které patří např. pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum. V případě psychopedické klientely speciálně pedagogického centra se jedná o žáky s mentálním postižením, o žáky s poruchou autistického spektra nebo o žáky s kombinovaným postižením. (MŠMT, 2013).

Při vzdělávání žáků s mentálním postižením je standardní využívat podpůrná opatření. Podpůrná opatření můžeme rozdělit do pěti stupňů. Pod pojmem podpůrná opatření prvního stupně si můžeme představit minimální úpravy v oblasti vzdělávání a hodnocení. Podpůrné opatření druhého stupně přichází v úvahu tehdy, nestačí-li ty prvního stupně. Školské poradenské zařízení posoudí potřebnou míru speciálních vzdělávacích potřeb a na základě toho doporučí přestup na podpůrná opatření druhého až pátého stupně. Toto potvrzení je vždy odsouhlaseno zákonným zástupcem žáka. Všechny podpůrné opatření mohou fungovat autonomně nebo společně v různých kombinacích, avšak konkrétní druh podpůrného opatření můžeme dávat pouze v jednom stupni (MŠMT, 2013).

Dle zákona č. 561/2004 Sb. hraje velkou roli při vzdělávání osob s mentálním postižením, zda je žákovi k dispozici asistent pedagoga. Ten pomáhá žákovi jak s komunikací a vzděláváním, tak i pedagogovi při tvorbě obsahu výuky. Asistent pedagoga také ve velké míře ovlivňuje školní prostředí a to tím, že se snaží podporovat všechny žáky a zároveň propojit celý kolektiv co se týče vztahů. Žák může získat nárok na asistenta pedagoga od 3. stupně podpůrných opatření. Dále má nárok na asistenta pedagoga žák s těžším stupněm mentálního postižení. Asistent pedagoga může být také využíván v případě, že je ve třídě více žáků se

speciálními vzdělávacími potřebami, o které se asistent stará současně. Jedná se tedy o sdíleného asistenta pedagoga.

Dalším důležitým pojmem spojeným se vzděláváním osob s mentálním postižením je individuální vzdělávací plán, dále jen IVP. IVP vypracovává škola na základě doporučení z školského poradenského zařízení a také dle individuálních vzdělávacích potřeb žáka. IVP je závazný dokument, který vychází z školního vzdělávacího programu (ŠVP) a je i součástí dokumentace žáka. V IVP jsou uvedeny osobní údaje žáka, údaje o pedagozích, kteří se aktivně podílí na tvorbě tohoto plánu a také zprávy o podpůrných opatřeních žáka, o délce a obsahu vzdělávání, o metodách a formách výuky či o závěrečných výstupech. IVP musí být vypracován vždy do jednoho měsíce od doby, kdy škola získá doporučení z poradenského zařízení. Při uplatňování IVP musí být všichni pedagogové, kteří se podílejí na vzdělávání žáka, informováni o obsahu tohoto plánu. Školské vzdělávací zařízení kontroluje, zda je IVP vhodně aplikován a v případě komplikací či nedodržování těchto pravidel informuje ředitele školy (MŠMT, 2013).

Vzdělávání osob nejen s mentálním postižením, ale celkově se speciálními vzdělávacími potřebami je velmi důležité. Získané vzdělání těmto osobám umožňuje začlenění do běžného života i na profesní úrovni. Díky vzdělávání dochází u těchto osob k seberealizace ve výchovně-vzdělávacím prostředí, kde na ně působí odborníci speciálně pedagogickými postupy a metodami. Typy škol, které vzdělávají žáky především s mentálním postižením v České republice jsou mateřské školy speciální, základní školy praktické, základní školy speciální, odborné učiliště a praktické školy jednoleté či dvouleté (Švarcová, 2006).

2.1 Legislativa středního vzdělávání osob s mentálním postižením

V oblasti legislativy středního vzdělávání pro osoby s mentálním postižením je nejprve potřebné zmínit několik důležitých dokumentů, které s nimi souvisí. Prvním takovým dokumentem je tzv. „Bílá kniha“. Bílá kniha je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, který vznikl v roce 1999. Podstatou Bílé knihy má být rozvoj vzdělávací soustavy. Také má být základem pro další vzdělávání a realizaci vzdělávacích plánů, avšak je zároveň veřejným dokumentem, který by měl být pravidelně zkoumán a na základě společenských změn také upravován. Bílá kniha byla vytvořena na základě analýzy českého školství a opírá se hlavně o výroční zprávy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tento dokument, ačkoliv je brán jako celek, je rozdělen do tří částí. Tyto části se nazývají vzdělávání

pojednávající o předškolním, základním a středním vzdělávání dětí a mládeže od tří do devatenácti let a terciálním vzdělávání dospělých osob (Bílá kniha, 2001).

Dalším důležitým pojmem, který je potřeba vysvětlit je pojem „*kurikulum*“. Kurikulum je komplexní program vzdělávání, který zahrnuje veškeré pedagogické cíle, pedagogický obsah výuky a metody vyučovacího procesu včetně jeho určujících podmínek nebo hodnocení. Kurikulum také obsahuje návod na to, jak vzdělávat osoby, za jakých podmínek a jaký by měl být efekt vzdělávacího procesu (Nezvalová, 2004).

S pojmem kurikulum je spojený i pojem „*kurikulární dokumenty*“, které mohou být tvořeny dvěma způsoby, a to státní úrovní nebo školní úrovní. Státní úroveň je tvořena Národním programem rozvoje vzdělávání neboli již zmíněnou Bílou knihou. Bílá kniha však rokem 2020 pozbyla platnost a byla nahrazena novým dokumentem dostupným na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, který se nazývá Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky, který je aktuálně platný do roku 2023 (Šmeralová et al., 2009).

Jedním z posledních dokumentů, které je potřeba zmínit je „*Rámcový vzdělávací program (RVP)*“. RVP nám určuje platné okruhy pro určité vzdělávací oblasti. Z RVP jsou následně tvořeny kurikulární dokumenty či školní vzdělávací program (Šmeralová et al., 2009).

V následující části textu se zaměříme na praktickou školu dvouletou, která bude součástí praktické části této práce.

2.2 Praktická škola dvouletá

Praktické školy jsou střední školy, které jsou primárně určené pro žáky, kteří absolvovali základní školu speciální. Praktické školy dále své žáky vzdělávají především v oblastech jednoduchých činností a manuálních dovedností. Veškeré tyto činnosti vedou hlavně k zvýšení možnosti seberealizace a pracovního uplatnění právě u těchto žáků. Hlavním cílem praktických škol je tedy rozšíření již získaných znalostí v oblasti teoretického a praktického vzdělávání, které již žáci získali při výuce na základní škole speciální. Vzdělávání na praktické škole je zaměřeno více na odborné předměty, než na teoretické. Dle typu praktické školy, jednoleté nebo dvouleté, žáci studují 1-2 roky a jejich příprava je ukončena závěrečnou zkouškou, která je doložena vysvědčením (Švarcová, 2006).

Dle Rámcového vzdělávacího programu Národního pedagogického institutu České republiky (2013) je vzdělávání na praktické škole dvouleté uskutečňováno denní formou studia, které probíhá s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáků s lehkým nebo středně těžkým mentálním postižením či s kombinovaným postižením. Znalosti, které žáci získají na praktické škole dvouleté jim mohou být základem pro další vzdělávání. V případě potřeby je možnost, aby ředitel praktické školy prodloužil docházku o dva školní roky. Možnost jedinců s mentálním postižením vzdělávat se na praktické škole musí být posouzena lékařem. Dle doporučení lékaře pak budou jedincům vytvořeny podmínky vzdělávání. Podmínky vytváří škola ve svém Školním vzdělávacím programu na základě individuálních potřeb každého jedince. Vzdělávání na praktické škole dvouleté je ukončeno závěrečnou zkouškou a vysvědčením. Závěrečná zkouška se skládá z ústního přezkoušení teorie a praktické zkoušky z odborných předmětů.

Dle zákona č. 561/2004 Sb. splněním všech daných podmínek žák získá osvědčení o ukončeném středním vzdělání.

Základem vzdělávání na praktické škole dvouleté je předpoklad pro plnohodnotný občanský život jedinců s mentálním postižením, včetně jejich přípravy na budoucí povolání. Hlavní cílem je u těchto jedinců vybudovat pozitivní přístup k práci, rozvoj komunikace, předání základů zdravého životního stylu a co nejvyšší možná míra soběstačnosti (RVP, NPI ČR, 2013).

Praktická škola dvouletá při Základní škole speciální

Konkrétním příkladem Praktické školy dvouleté při Základní škole speciální je Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Olomouci. Název oboru vzdělávání na této škole je: Praktická škola dvouletá 78-62-C/02. Zaměření této praktické školy je ruční práce a příprava pokrmů (Povinná dokumentace školy. Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Olomouc, Kosmonautů 4).

Na základě Učebních dokumentů studijního oboru 78-62-C/02 Praktická škola dvouletá dle MŠMT (2013) jsou na tomto typu školy vyučovány předměty: Český jazyk a literatura, Občanská výchova, Matematika, Výtvarná výchova, Hudební výchova, Tělesná výchova, Rodinná a zdravotní výchova, Ruční práce, Příprava pokrmů, Praktická cvičení

Obor 78-62-C/02 Praktická škola dvouletá je schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy od 9. prosince 2004, s platností od 1. září 2005.

Příklad 1 Praktická škola dvouletá při Základní škole speciální

2.3 Rámcové vzdělávací programy pro vzdělávání na praktické škole dvouleté

System kurikulárních dokumentů v České republice je vytvořen za pomoci tzv. „Bílé knihy“ a „školského zákona“. Do soustavy, která tvoří vzdělávání jsou začleněny nové kurikulární dokumenty, které jsou rozděleny na úroveň státní a úroveň školní. Státní úroveň je tvořena Národním programem vzdělávání (NPV) a rámcovými vzdělávacími programy (RVP). Hlavním posláním Národního programu vzdělávání je zpracovat cíle vzdělávání a vymezit hlavní oblasti, obsah a prostředky vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy nám pak přesně určují, jaký je povinný obsah a podmínky vzdělávání v určitých vzdělávacích programech. Tyto vzdělávací programy neboli školní vzdělávací programy (ŠVP), jsou potom úrovní školní (MŠMT, 2013).

Dle MŠMT (2013) Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání praktická škola dvouletá (RVP PRŠ 2) svojí koncepcí pokračuje na základě RVP pro obor vzdělávání základní škola speciální (RVP ZŠS).

RVP PRŠ 2 definuje úroveň potřebných znalostí a výsledků studentů či absolventů praktické školy dvouleté včetně délky, obsahu či formy vzdělávání. Určuje nám také průřezová témata, kterou jsou součástí vzdělávání právě na tomto typu školy. Dovoluje nám používání

speciálně pedagogických metod a prostředků, které jsou důležité k tomu, aby žáci podávali výkony, které jsou dle jejich možností maximální. Umožňuje nám také co nejvyšší možnou míru podpory v oblasti dalšího pracovního uplatnění jedinců s mentálním postižením. Vzdělávací proces je vždy uzpůsoben tomu, aby splňoval psychické i fyzické možnosti jedince a podporoval jejich individuální potřeby (MŠMT, 2013).

Vzdělávací obsah určený pro praktickou školu dvouletou obsahuje celkem osm oblastí. Každá oblast má svůj vzdělávací okruh, od kterého se potom odvíjí individuální předměty. Vzdělávací obsah se tedy skládá z oblastí, které nesou název jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví a odborné činnosti. Veškeré tyto oblasti mají svůj individuální cíl, obsah a zaměření (MŠMT, 2013).

V první vzdělávací oblast „*Jazyk a jazyková komunikace*“ je jednou z nezákladnějších ve výchovně vzdělávacím procesu. Hlavním úkolem této oblasti je rozvoj komunikace a schopnost ovládat ústní a písemnou znalost spisovného jazyka a celkové čtenářské gramotnosti. Tato oblast poté obsahuje již konkrétní okruhy a těmi jsou Český jazyk a literatura či Cizí jazyk. Druhou vzdělávací oblastí je oblast „*Matematika a její aplikace*“, která slouží jako určitý způsob přípravy na praktickou výuku. Zaměřuje se hlavně na aplikaci matematických operací do každodenního života. Tato oblast je realizována prostřednictvím okruhu, který nese název matematika. Třetí oblastí je oblast „*Informační a komunikační technologie*“, která se snaží žáky naučit využívat získané informace a následně je umět aplikovat. Okruh této oblasti nese stejný název jako samotná oblast. Tato oblast je jednou z nejdůležitějších, protože naučené kompetence mohou následně žáci aplikovat do všech předmětů. Čtvrtou oblastí je „*Člověk a společnost*“, což je oblast, které bude věnován prostor v další kapitole. Konkrétně tato oblast nese vzdělávací okruh Základy společenských věd. Pátou oblastí je „*Člověk a příroda*“. Tato oblast se snaží žáky naučit vše o přírodě jako systému a jeho součástích. Je také důležité žákům ukázat, že člověk může ovlivnit životní prostředí v případě, že má znalosti v přírodovědné oblasti. Okruhem této oblasti je více předmětů. Mezi tyto předměty patří přírodopis, ekologie, fyzika, chemie či zeměpis. Šestou oblastí je „*Umění a kultura*“, které v sobě zahrnuje hudební výchovu, výtvarnou výchovu a dramatickou výchovu. Tato oblast rozvíjí citění, vnímání, myšlení a individuální tvůrčí schopnosti. Sedmou oblastí je „*Člověk a zdraví*“, která se zabývá harmonií těla, duše i sociální pohody. Veškeré nabyté znalosti v této oblasti by měly být aplikovatelné do každodenního života. Jedná se především o rozvoj fyzických a psychických schopností a dovedností. Tato oblast má svůj vzdělávací okruh, který tvoří výchova ke zdraví,

tělesná výchova a zdravotní tělesná výchova. Osmou a poslední oblastí je „*Odborná činnost*“, která je jakousi předpřípravou pro již samotný výkon praktické činnosti. Hlavním cílem této oblasti je příprava na úspěšný, odpovědný a smysluplný život každého žáka. Do této oblasti můžeme zahrnout okruhy jako je např. rodinná výchova a výživa a příprava pokrmů (MŠMT, 2013).

2.3.1 Průřezová témata pro RVP PRŠ2

Průřezová témata jsou bez pochyb nedílnou součástí vzdělávání nejen na praktické škole dvouleté. Jedná se o formativní element, který žákům umožňuje vzájemně spolupracovat a pomáhat si. Celkový obsah průřezových témat je uzpůsoben schopnostem žáků a navazuje na průřezová témata, která byla součástí vzdělávání na základní škole speciální. Každá praktická škola zvažuje výběr témat na základě schopností a možností žáků, které danou školu navštěvují. Ze všech průřezových témat dále škola zvolí minimálně tři témata, která budou součástí oblastí a jejich okruhů na praktické škole dvouleté (MŠMT, 2013).

Dle MŠMT (2013) mohou praktické školy dvouleté volit mezi těmito průřezovými tématy:

- Osobností a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova
- Výchova k práci a zaměstnanosti

Krátká charakteristika daných průřezových témat:

1. Osobnostní a sociální výchova se zabývá především tvorbou praktických dovedností, které žák může využívat během každodenních činností. Veškeré tyto dovednosti jsou vždy přizpůsobeny možnostem každého jedince. Hlavní cíle této oblasti jsou úspěšné utváření mezilidských vztahů, rozvoj komunikace, schopnost řešení konfliktů či porozumění sobě samému i ostatním jedincům ve společnosti.
2. Druhá oblast Výchova demokratického občana se zabývá především rozvojem kritického myšlení, uvědoměním svých práv a povinností a opět naučením řešení konfliktů ve společnosti.

3. Enviromentální výchova apeluje především na pochopení dějů, které se týkají základních přírodních podmínek a jejich vztahu k lidské společnosti. Tato oblast se také věnuje vlivu prostředí na naše zdraví.
4. Mediální výchova se snaží žáky seznámit se základy mediální gramotnosti, což v sobě zahrnuje znalosti o současném i historickém postavení společnosti v médiích. Tato oblast přispívá k schopnosti zapojit se do komunikace na mediální úrovni, učí rozlišovat důležitost a pravdivost získaných informací a také podporuje rozvoj vnímavosti vůči předsudkům ve společnosti.
5. Poslední oblast Výchova k práci a zaměstnanosti pomáhá žákům získat znalosti v oblasti trhu práce a také v tom, v čem spočívá příprava na budoucí povolání. Především se tato oblast snaží žáky rozvíjet v komunikaci, která je zaměřená na jednání na úradech či při hledání práce (MŠMT, 2013).

Všechny tyto průřezová témata nám poskytují možnost propojit vzdělávací obsah se vzdělávacími okruhy. Díky tomu můžeme komplexně vzdělávat žáky a kladně ovlivňovat rozvoj jejich kompetencí ve škole i mimo školu (MŠMT, 2013).

2.4 Základy společenských věd na praktické škole dvouleté

Základy společenských věd na praktické škole dvouleté jsou zaměřeny především na vědomosti o demokratické společnosti, o právech a povinnostech, které náleží každému občanu a o vědomí občanské odpovědnosti. Mimo tyto základní oblasti se při výuce výrazně uplatňují i výchovné prvky. Důležitost přikládáme vytváření humánních vztahů v rodině, v blízké společnosti, na pracovišti či v široké společnosti. Tento předmět působí především na mravní, estetickou a fyzickou stránku osobnosti (MŠMT, 2013).

2.4.1 Průřezová témata předmětu základy společenských věd

První oblastí v Rámcovém rozpisu učiva je „*Můj domov*“. Tato oblast je zaměřena na tradice a zvyky, které se dodržují v rodině. Na vzájemné vztahy v rodině a také pojednává o náhradní rodinné péči či o ústavech sociální péče a dětských domovech (MŠMT, 2013).

Druhá oblast s názvem „*Naše vlast*“ je zaměřená na strukturu našeho státu, ústavu a zákony, lidská a občanská práva, trestní právo a trestní odpovědnost mladistvých. Dále definuje pojmy jako je demokracie, svoboda, pluralita, národnostní složení občanů ČR, rasismus, tolerance a obecná problematika těchto pojmů. A v poslední části směřuje výuku na Evropské

společenství, Státní zastupitelství, moc zákonodárnou, výkonnou a soudní včetně notářství, politické strany, orgány, instituce, městské a krajské úřady, policii, osobní doklady či komunikaci s úřady (MŠMT, 2013).

Třetí oblast se nazývá „*Školní vzdělávání, pracovní uplatnění, sociální zabezpečení a zdravotní péče*.“ Tato oblast se zabývá školstvím v České republice (státními, soukromými a církevními školami, základní školou speciální, středními a vysokými školami), pracovním uplatněním, kvalifikací, rekvalifikací, nezaměstnaností, pracovními úřady, finančním zabezpečení či odměnou za odvedenou práci. Nezapomíná také na orgány a instituce zdravotní a sociální péče včetně zdravotního pojištění (MŠMT, 2013).

Čtvrtou oblastí je oblast s názvem „*Člověk ve společnosti*“, která se zabývá mezilidskými vztahy, pojmy jako je pravdomluvnost, mravní odpovědnost či čestnost. Dále kamarádstvím, milostnými vztahy, vystupováním před lidmi, základními pravidly chování ve společnosti, navazováním kontaktu, vztahy k nemocným, starým či handicapovaným.

Poslední oblastí je oblast „*Člověk a volný čas*“, která řeší problematiku životních potřeb, využívání volného času, kultury a kulturních zařízení, význam sportu, zájmových organizací a činností a vztahu k přírodě. Dále sem také patří pojmy jako je tvořivost, aktivita, pasivita, trestná činnost, alkoholismus a toxikománie (MŠMT, 2013).

2.5 Metody ve vzdělávání na praktické škole dvouleté

V této podkapitole je důležité jako první definovat co je to metoda vzdělávání. Metoda je dle Novákové (2014) určitý postup, který vede ke splnění daného cíle. Tento postup by měl být za každé situace správný, odůvodnitelný a záměrný. Vyučovací metoda je pak už komplexní snaha nejen žáka, ale i učitele, která má za cíl splnit předem určené úkoly neboli vzdělávací cíle. Právě vhodně zvolené metody ve výchovně vzdělávacím procesu jsou zárukou konečného úspěchu, či neúspěchu.

Každá vyučovací metoda by měla mít svoji organizační strukturu – formu. Metody společně s didaktickými prostředky a organizační formou poté zaručují komplexní systém, kterým dosahujeme vzdělávacího cíle (Nováková, 2014).

Všechny vyučovací metody mají své funkce, mezi které můžeme zařadit funkci zprostředkování, funkci aktivizační a funkci komunikační. Základem funkce zprostředkování je přenos informací mezi žákem a učitelem. Další funkcí je aktivizační funkce, která má žáky

motivovat, aby se neustále zlepšovali v postupech, které vedou ke splnění jejich cílů. Poslední funkce je funkce komunikační, které je základem každé efektivní výukové interakce. Díky vhodně zvoleným metodám ve vzdělávání si žáci osvojují klíčové kompetence. Mezi tyto klíčové kompetence patří kompetence učení, řešení problémů, komunikace, socializace či občanské nebo pracovní kompetence. Každou z těchto kompetencí je však zapotřebí rozvíjet rovnoměrně, k čemu slouží právě vhodně zvolené metody (Maňák, 2003).

Základním faktorem při výběru vhodné vyučovací metody by měl být vzdělávací cíl. Pedagog musí brát ohled nejen na žáky, ale i na typ školy ve které učí, na příslušný předmět či celkovou oblast tematického celku. Dalším faktorem je bez pochyb věk žáků, osobnostní úroveň žáků nebo jejich handicap či nadání. Také je potřeba udělat si osobní průzkum o tom, na jaké mentální úrovni žáci jsou, a do jaké míry jsou schopni pracovat samostatně či plnit zadané úkoly. V případě, že učitel zadá žákům nevhodně zvolené úkoly může dojít u žáků k osobní frustraci na základě neschopnosti či k demotivaci k další práci v případě, že jsou úkoly naopak příliš lehké (Nováková, 2014).

2.6 Didaktické prostředky ve výuce na praktické škole dvouleté

Didaktické prostředky ve výuce jsou specifické metody a formy, které vždy přizpůsobujeme individuálním možnostem jedince s ohledem na jeho zdravotní postižení. Vhodně zvolenými prostředky dosahujeme výchovně vzdělávacího cíle ve výuce. Pod pojmem didaktické prostředky si můžeme představit didaktické zásady a metody, organizační formu výuky a materiální či nemateriální didaktické prostředky. Zjednodušeně můžeme definovat didaktické prostředky jako vše co využívá učitel či žák k dosažení naplánovaných cílů (Dostál, 2008).

Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, vhodně zvolené didaktické prostředky jsou jeden ze základních předpokladů výchovně vzdělávacího procesu. Obsahem výchovně vzdělávacího procesu jsou dle Maňáka (2003) základní čtyři části.

Dle Maňáka (2003) první část tvoří obsah výuky, který se skládá z učiva a jeho struktury. Druhou část tvoří učitel, který vede vyučování a tím předává učivo žákům. Třetí část tvoří žáci, jakožto osoby, které si osvojují dané učivo a poslední čtvrtou část tvoří ony didaktické prostředky mezi které můžeme zařadit různé technické či netechnické pomůcky díky kterým můžeme proces vyučování zefektivnit.

Dnešní moderní doba nám nabízí mnoho technických pomůcek, kterými můžeme vyučování zefektivnit. Důležité však je, aby si učitel při využívání technických pomůcek dobře zmapoval cíl a obsah výuky včetně úrovně znalosti žáků. Je zapotřebí, aby učitel dobře ovládal zvolenou pomůcku, a aby daná pomůcka byla adekvátní k dané skupině žáků (Maňák, 2003).

Didaktické prostředky můžeme dle Šimoníka (2005) rozdělit na tři části. První část tvoří budova školy včetně jejího uspořádání, druhou část učební pomůcky a poslední část je tvořena didaktickou materiální technikou.

Příkladem učebních pomůcek jsou opravdové předměty, výrobky, modely, obrazy a nákresy, fotografie, grafy, mapy, hudební nástroje, učebnice, čítanky či slovníky. Do části didaktické materiální techniky pak můžeme zařadit přehrávače, projektory, televizi, počítače, tablety či interaktivní tabule (Šimoník, 2005).

Další možnost dělení didaktických prostředků je např. podle Chromého (2011), který dělí didaktické prostředky na materiální a nemateriální.

Materiální prostředky dále dělí na prostory školního zařízení (např. třídy, nábytek, osvětlení), potřeby žáků a učitelů (psací potřeby, sešity), technické prostředky do výuky (tabule, projektor, televize, počítače) a další nespecifické prostředky kam patří např. kabely či stojany (Chromý, 2011).

Nemateriální prostředky dělí na obsah výuky (učivo, znalosti či dovednosti), metody výuky (metody, kterými dosahujeme potřebných výsledků), organizace a formy výuky a další nespecifické nemateriální prostředky kam můžeme zařadit rozvrh, dokumenty, evidenci atd. (Chromý, 2011).

2.6.1 Pracovní listy jako součást didaktického materiálu

Nejenom učebnice, ale i pracovní listy jsou nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu společně s dalšími jinými faktory (Valenta, Petráš et al., 2012).

Dle Maněnové (2014) vedou pracovní listy k samostatnosti studenta a podpory v jeho individuálním rozhodování, slouží jako procvičení probíraného učiva, doplňují a rozšiřují probírané učivo, žákům se specifickými potřebami pomáhají lépe pochopit text pomocí obrázků, rozvíjí tvořivost jak žáků, tak i učitelů a v neposlední řadě poskytují učiteli zpětnou vazbu o probraném učivu. Všechny tyto funkce následně vedou k tomu, že žák je schopen se lépe soustředit, dále si procvičuje jemnou a hrubou motoriku, grafický projev, lépe se orientuje v textu a také více poznává svět.

Pracovní listy s sebou nesou jak pozitivní, tak i negativní vlastnosti. Mezi ty pozitivní můžeme zařadit především poutavost, zvýšený obsah obrázků a tabulek, které vedou k větší přehlednosti a jasnosti. Dále se dají pracovní listy použít vícekrát a žáci se k nim mohou opakovaně vracet. Další výhodou je, že pracovní listy mohou propojovat různé předměty dohromady a dají se využívat v jakékoliv části hodiny (Maněnová, 2014).

Mezi negativa potom můžeme zařadit delší čas, který je potřebný k vytvoření pracovních listů, dále finanční náročnost při tisku obrázků, tabulek a zvýrazněných slov a také samostatnost, kterou někdy vyžadují. Žáci se na jednu stranu učí individuálnímu rozhodování, ale také ztrácí vzájemný kontakt s učitelem. Dalším negativem pak může být špatně zpracovaný pracovní list, který bude nesystematický a nepřehledný (Maněnová, 2014).

Pracovní listy také můžeme z několika různých hledisek rozdělit. Dle účelu můžeme pracovní listy rozdělit na diagnostické, výchovně vzdělávací a herní. Podle záměru je dělíme na procvičovací, opakovací, vyhledávací, shrnující a zjišťovací pracovní listy. A v posledním případě je můžeme rozdělit podle samotného využití na pracovní listy didaktické, které slouží k zafixování a procvičení učiva. Na pracovní listy tištěné, které slouží jako ověření učiva a doplnění probíraného výkladu. Na pracovní listy formou omalovánek a her nebo na pracovní listy, které obsahují technologické postupy, a tedy návody na určitou činnost (Maněnová, 2014).

Pracovní listy nejsou pouhým nástrojem k individuální činnosti žáka, ale dají se kombinovat i v kolektivní práci. Jak již bylo zmíněno, pracovní listy jsou vhodný způsob, jak propojit různé předměty mezi sebou. Tímto navážeme na praktickou část této bakalářské práce, ve které jsou také využity mezipředmětové vazby. Při tvorbě pracovních listů, které jsou součástí vzdělávacího okruhu Základy společenských věd a konkrétně tematického celku Člověk jako občan je využito propojení mezi těmito předměty:

- Informační a komunikační technologie
- Rodinná výchova
- Výchova k práci a zaměstnanosti

V rámci propojení s Informační a komunikační technologií je vytvořen pracovní list na téma Pomáhající organizace, v rámci Rodinné výchovy pracovní list zaměřený na Sociální a

zdravotní systém péče a v předmětu Výchova k práci a zaměstnanosti následně pracovní list s názvem Trh práce a pracovně právní vztahy.

PRAKTICKÁ ČÁST

Nejenom učebnice, ale i pracovní listy jsou nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu společně s dalšími jinými faktory. Pracovní listy jsou často propojeny s učebnicí a určitým způsobem na ni navazují. Jejich hlavním cílem je upevnění a opakování již získaných znalostí. Učebnice společně s pracovními listy pak tvoří základní zřídlo poznání (Valenta, Petráš et al., 2012).

Praktickou část této bakalářské práce bude tvořit didaktický materiál pro žáky praktické školy dvouleté, konkrétně do předmětu základy společenských věd. Hlavním záměrem praktické části je obohatit klasické výukové materiály o obrázky a fotografie, které by měly žákům s mentálním postižením pomoci lépe se orientovat v psaném textu.

3 NÁVRH PRACOVNÍCH LISTŮ DO PŘEDMĚTU ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

3.1 Cíl praktické části práce

Cílem této práce je vytvoření pracovních listů pro praktickou školu dvouletou, konkrétně do předmětu základy společenských věd. Tyto vytvořené pracovní listy jsou obohaceny o výklad učiva, který může sloužit pedagogům jako podklad do výuky, nebo i žákům k zopakování si učiva před samotným začátkem vyplňování.

V rámci praxe na Střední škole, základní škole a mateřské škole pro sluchově postižené, Olomouc, Kosmonautů 4 jsem měla možnost nahlédnout do ŠVP, kde jsem načerpala informace ohledně očekávaných výstupů žáků, a následně na základě toho zvolila tematický celek *Člověk jako občan*, který je v souladu s RVP PRŠ2.²

Tematický celek *Člověk jako občan* dle RVP PRŠ2 obsahuje učivo:

- Právo na vzdělání a význam celoživotního vzdělávání
- Trh práce – pracovní uplatnění
- Základy pracovně-právních vztahů

² Ačkoliv se jedná o Střední školu, základní školu a mateřskou školu pro sluchově postižené, tak velkou část žáků praktické školy dvouleté tvoří žáci s diagnózou mentálního či kombinovaného postižení.

- Systém sociální a zdravotní péče
- Pomáhající organizace
- Volnočasové aktivity

Dle RVP PRŠ2 by měl žák v rámci tohoto celku zvládat orientaci v systému školství a chápat pojmy jako je kvalifikace a rekvalifikace. Dále zvládat komunikaci s úřady, umět si zažádat o pomoc, orientovat se v oblasti orgánů a institucí sociální a zdravotní péče a také umět využít a kontaktovat v krizové situaci pomáhající organizace.

Hlavním stanoveným cílem této práce je vytvořit didaktické materiální prostředky, konkrétně pracovní listy, které obsahují jak výklad, tak i kontrolní úlohy. Vytvořené pracovní listy jsou zaměřeny na procvičování a opakování, ale mají i shrnující záměr.

Před splněním stanoveného cíle nejprve došlo k vyhledání potřebných informací a materiálů, které následně sloužily jako podklad při samotné tvorbě pracovních listů.

3.2 Metodika tvorby pracovních listů

Na základě praxe na praktické škole dvouleté, kterou mi zkomplikovala pandemie Covid-19, kvůli které musela výuka probíhat distanční formou, jsem měla možnost již získat průpravu pro tvorbu pracovních listů, které sloužily jako domácí úlohy pro žáky.

Tematický celek *Člověk jako občan* byl zvolen na základě osobních sympatií k jeho obsahu. Jak již bylo zmíněno tento celek obsahuje celkem šest témat. Vypracováno je tedy šest pracovních listů, které jsou seřazeny následovně: první pracovní list nese název *Člověk na trhu práce*, druhý pracovní list *Systém zdravotní péče*, třetí pracovní list *Systém sociální péče*, čtvrtý pracovní list *Pomáhající organizace*, pátý pracovní list *Volnočasové aktivity* a poslední, šestý pracovní list *Právo na vzdělání*.

Při samotné tvorbě pracovních listů došlo nejprve k vytvoření představy o formátu a celkovém vzhledu pracovního listu. Pracovní listy jsou vytvořeny v textovém procesoru Word a mají formát A4. Písmo je zvoleno na základě předešlé zkušenosti z praxe, a tedy bezpatkové, styl Calibri ve velikosti 14 pro běžný text a 16 pro nadpisy. Každý pracovní list tvoří nejprve část výkladová, která většinou zabírá první dvě strany a následné dvě strany již slouží k procvičování. Každý blok učiva obsahuje vždy čtyři strany A4.

Dále bylo nutné nastudovat klíčové kompetence na základě ŠVP, které jsem měla k dispozici od Střední školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené Olomouc, Kosmonautů 4. Zde byly nasbírány tyto informace:

- Probírané učivo by mělo být přiměřené v rámci komunikačních schopností žáků s ohledem na jejich vzdělávací potřeby
- U zadaných cvičení by měli žáci vyhledávat z více zdrojů
- Zadané úkoly by měly mít mezipředmětové vazby
- Úkoly by měly vést žáky k individuálnímu zamyšlení
- Využívané metody by měly vést k tomu, aby žáci dokázali sami dojít k závěru a řešení
- V rámci možností bychom měli vést žáky ke kritickému a logickému myšlení
- Vedeme žáky ke komunikativnosti a k přesnému vyjadřování
- Snažíme se vytvořit prostor pro diskusi
- Snažíme se vést žáky k projevení vlastního názoru a schopnosti si ho obhájit
- Využíváme propojení s informačními a komunikačními technologiemi
- Vytváříme příjemnou atmosféru ve třídě
- Dodáváme žákům přirozenou sebedůvěru
- Motivujeme žáky ke spolupráci s ostatními
- Dle potřeb si pomáháme navzájem
- Dodržujeme předem stanovená pravidla
- Vedeme žáky ke vztahu k svobodě, demokracii a k tradicím
- Vedeme žáky k efektivnímu organizování vlastní práce a k využívání znalostí a vědomostí, které nabili

Jako další úsek bylo zvoleno vyhledávání materiálů, které mohou sloužit jako podklad pro samotnou tvorbu pracovních listů. Velká část informací byla získána z klasických učebnic Občanské výchovy pro 2.stupeň ZŠ. Konkrétně se jednalo o tyto učebnice:

- JANOŠKOVÁ, D. et al., 2012. *Občanská výchova 6*. 1. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7238-397-9.
- BROM, Z. et al., 2013. *Občanská výchova 7*. 1. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7238-879-0.
- JANOŠKOVÁ, D. et al., 2005. *Občanská výchova 8, Rodinná výchova 8 učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 80-7238-393-0.

- URBAN, M. et al., 2013. *Občanská výchova 8*. 1. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7238-899-8.
- URBAN, M. et al., 2014. *Občanská výchova 9*. 1. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7489-012-3.

Kromě klasických učebnic bylo také využito internetových zdrojů, a to konkrétně Metodického portálu RVP, kde bylo nahlédnuto do několika pracovních listů, které následně sloužily jako inspirace.

V další fázi již došlo k samotné tvorbě pracovních listů. Nejprve na základě ŠVP byl vytvořen seznam důležitých pojmů, které musí každý pracovní list obsahovat. Následně tyto pojmy byly vyhledány v učebnicích Občanské výchovy a přepracovány do jednodušší a srozumitelnější formy. Do pracovních listů už tyto pojmy byly vepsány krátkými větami, ve kterých je zvýrazněno to důležité a doplněno o výklad a obrázky, ať už ve formě kreslené nebo reálné. Spíše byly voleny reálné fotografie, které žákům přiblíží vizualizaci daného tématu, jako v reálném životě. Další část pracovních listů již je tvořena samotným doplňováním vybraných úloh.

Pracovní listy obsahují tyto cvičení:

- Doplnění chybějících slov do vět
- Spojování obrázků s pojmy
- Porozumění textu a následné spojení s definicí
- Rozhodování o tom, zda je věta pravdivá či nikoliv
- Zařazování pojmů do správné kategorie

V následující podkapitole se již budeme věnovat popisu konkrétních pracovních listů. Tyto pracovní listy budou pouze v zmenšené velikosti. Reálné provedení a velikost pracovních listů bude vložena na konci této práce v přílohách.

3.3 Návrhy jednotlivých pracovních listů

Jako první byl vytvořen pracovní list s názvem *Člověk na trhu práce*. Tento pracovní list obsahuje výklad pojmů jako např. práce, lidské potřeby, kvalifikace, rekvalifikace, vzdělávání, zaměstnanec, zaměstnavatel, ale i mzda či pracovní doba. Následuje šest cvičení, které obsahují spojování, doplňování či výběr správné odpovědi. Cvičení jsou doplněny o reálné fotografie nástrojů, které jsou potřebné k výkonu povolání a také o fotografie profesí.

Pracovní list č. 1
ČLOVĚK NA TRHU PRÁCE – VÝKLAD

- Práce je záměrná činnost lidí, která vede k uspokojování lidských potřeb.
- Lidské potřeby jsou základní věci, které člověk potřebuje k životu (jídlo, spánek, jistota a bezpečí, láska, úcta).
- Aby člověk mohl pracovat, musí mít určitou kvalifikaci.
- Kvalifikace je schopnost člověka vykonávat určitou práci.
- Schopnosti člověka vykonávat práci jsou např. vzdělání, pracovní zkušenosti a osobní zkušenosti.
- Rekvalifikace znamená, že člověk získá novou kvalifikaci, která mu pomůže najít novou práci.
- Nezaměstnanost nastává v případě, že nabídka práce je větší než poptávka po práci.
- Nabídka práce je, když se člověk rozhoduje, jestli bude pracovat nebo nebude pracovat.
- Poptávka práce je, když nám někdo nabízí práci.
- Zaměstnanec je člověk, který vykonává práci pro někoho druhého, plní své úkoly.
- Zaměstnavatel je člověk, který nás zaměstnává. Dává nám práci a určuje jaké úkoly máme plnit.
- Pracovní poměr je vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Zaměstnanec se zavazuje, že bude plnit zadanou práci a zaměstnavatel mu za to bude vyplácet mzdu.
- Mzda je odměna za naši odvedenou práci.
- Výpověď je ukončení domluvené práce buď ze strany zaměstnavatele nebo zaměstnance.
- Pracovní doba je celkový čas, který musíme strávit v práci. Děka pracovní doby je nejčastěji 8 hodin, ale může být i méně nebo více. Pracovní dobu nám určuje ten, kdo nás zaměstnává a je dáno v pracovní smlouvě.
- Pracovní smlouva je dokument, který stvrzuje dohodnuté podmínky zaměstnance i zaměstnavatele.
- Co je to Úřad práce? Je to úřad, který nás informuje o volných pracovních místech. Snaží se nám pomoci najít práci, nebo zajistit další vzdělání (rekvalifikaci). Tato pomoc je bezplatná.

Pocit uspokojení z dobře odvedené práce je důležitý pro pocit štěstí. Zaměstnání tvoří velkou část našeho života, proto je důležité, abychom dělali práci, která je pro nás ta správná. Každý člověk se hodí pro jinou práci, ale neexistuje nikdo, kdo by se nehodil pro žádnou práci.

1. Prohlédni si obrázky povolání a vyber jejich správnou náplň práce a správné je pojmenuj.

Náplní této práce je dávat lidem léky jak na recept, tak i volně prodejné. Tato osoba prodává léky v místě zvaném lékárna.	Náplní této práce je počítání, základní dokumentů a práce s počítačem. Místo, kde tato osoba pracuje se nazývá kancelář.	Náplní této práce je vaření, pečení, smažení nebo dušení. Tato osoba pracuje na místě, které se nazývá kuchyně.
Náplní této práce je pomoci lidem, kteří jsou nemocní. Tato osoba pracuje v místě, které se nazývá nemocnice.	Náplní této práce je naučit děti něco nového. Tato osoba pracuje v místě, které se nazývá škola.	Náplní této práce je plánování, oprava nebo stavba. Tato osoba pracuje často venku na staveništi, nebo v dílně.

2. Jakou vlastnost je potřeba mít k dané práci? U některých prací jsou obě správné.

Pani učitelka	chamtivá/chamtivý	hodná/hodný
Pani uklízečka	pečlivá/pečlivý	bojácná/bojácný
Sportovec	vytrvalý/vytrvalý	náladová/náladový
Ridič	dušedná/dušedný	něžná/něžný
Číšník	komunikativní	tichá/tichý

3. Doplň do textu chybějící slova

Práce je činnost člověka.

Mezi základní lidské potřeby patří např. _____

Kvalifikace je schopnost člověka vykonávat určitou práci. Je to pravda? _____

Mezi schopnosti člověka pracovat patří osobní zkušenosti, pracovní zkušenosti a

Zaměstnanec vykonává práci pro druhého člověka a

Za vykonanou práci dostaneme ohodnocení, které se jmenuje _____

Když chceme ukončit práci, podáme

Nejčastěji trvá pracovní doba _____ hodin

Dokument, který potvrzuje dohodnuté podmínky zaměstnance i zaměstnavatele se nazývá

4. Spoj povolání se správným pracovním nástrojem

učitelka	vinař
zubař	fezník
kuchařka	učetní
kadeřnice	

5. Přidá povolání ke správné práci.

KUCHAR	LÉKAŘ	PEKÁŘ
OBRÁBĚČ KOVŮ	UČITELKA	OPRAVÁŘ
ČÍŠNÍK	CUKŘÁŘ	RYBÁŘ
ŘEZBÁŘ	ZDRAVOTNÍ SESTRA	ZUBAŘ
VYCHOVATELKA	AUTOMECHANIK	TECHNIK
VINAŘ	BAGRISTA	TĚLOCVIKÁŘ

Pracuji s lidmi a pečuji o jejich zdraví

Pracuji s potravinami

Pracuji se stroji, přístroji a nástroji

Pracuji s dětmi, učí je

6. Přetři si věty a doplň správné povolání.

Když někde hoří, nebo se stane havárie, tak voláme: _____

Když nám někdo ublíží, nebo nám něco ukradne, tak voláme: _____

Když se nám stal úraz a potřebujeme ošetřit, tak voláme: _____

Obr. 1: Náhled pracovního listu č.1 – Člověk na trhu práce

Druhý pracovní list je zaměřen na *Systém zdravotní péče*. Tento pracovní list obsahuje pojmy jako je lékař – praktický či odborný, zdravotní záchraná služba, ambulance, hospitalizace, nemocnice, diagnóza či symptomy nebo léčebný režim. V pracovním listu jsou také zmíněny zásady prevence nemocí. Výklad tvoří zhruba jeden a půl strany A4. Poté následují cvičení zaměřené na doplnění chybějících slov do vět, rozhodování o tom, zda je věta pravdivá či nikoli nebo na spojování obrázků s názvy. Celkem tento pracovní list obsahuje pět cvičení. Cvičení jsou doplněná o reálné fotografie léků na různé zdravotní potíže.

Pracovní list č. 2

ZDRAVOTNÍ PÉČE – VÝKLAD

- > **Lékař** – doktor, je člověk, který nám pomáhá, když jsme nemocní. Vyšetří nás, předepíše nám léky a léčebný režim. Lékař nás chrání a pečuje o naše zdraví.
- > **Praktický lékař** – lékař, který je určený pouze pro dospělé. Praktický lékař nás léčí, když jsme nemocní (když máme chřipku, angínu) a poskytuje nám péči. Když zjistí, že naše nemoc není v jeho silách, pošle nás k odbornému lékaři.
- > **Odborný lékař** – lékař, který je zaměřuje na konkrétní péči. Jsou to například: zubář (zubní lékař), pediatr (dětský lékař), dermatolog (kožní lékař), alergolog (lékař, který léčí alergie).
- > **Zdravotní záchraná služba** – rychlá zdravotnická pomoc, která vyjíždí pomoc lidem přímo na místo úrazu. Poskytuje pomoc při stavu ohrožení naše zdraví, dává nám první pomoc a následně nás odveze do nemocnice. Záchranou službu můžeme zavolat telefonním číslem 155.
- > **Sanitka** – vozidlo, které převáží raněné a nemocné lidi.
- > **Ambulance** – ordinace, ve které nám poskytnou první pomoc při zranění nebo nemoci. Většinou sem pacienti vozi sanitka, ale můžou přijít i sami. Ošetří je zde bez toho, aniž by museli být hospitalizováni.
- > **Hospitalizace** – je to vícečetní léčba osob, při které je potřeba aby zůstali v nemocnici.
- > **Poliklinika** – budova, ve které má několik lékařů své ordinace. Jsou zde praktičtí lékaři a odborní lékaři.
- > **Nemocnice** – budova, ve které léčí lidi. V nemocnici máme ordinace lékařů, ale i speciální ambulance a lůžkové oddělení. V případě hospitalizace zůstáváme v nemocnici.
- > **Diagnóza** – určuje jí lékař. Říká nám, jakou nemocí trpíme, jak bude probíhat léčba, jaké příznaky nemoci můžeme očekávat. Sepsání nás se vším, co nás čeká, abychom byli informováni.
- > **Symptomy** – příznaky nemoci – například kašel, rýma, vyrážka.
- > **Léčebný režim** – určuje jaké léky, jak často, kolik, v jakém pořadí máme brát. Patří sem i ostatní věci, které nám lékař naordinuje: odpočinek, krátké vycházky, léky.
- > **Recept** – dokument, kterým lékař žádá lékárníka o vydání léčivého přípravku pacientovi.

- > **Léky** – mohou být na předpis (recept), anebo volně prodejné. Volně prodejné léky si můžeme koupit kdykoliv, bez návštěvy lékaře. Léky na předpis nám napíše pouze lékař. Léky na předpis nám musí předepsat lékař, jinak pro nás můžou být nebezpečné.
- > **Léky na předpis** – antibiotika, léky na alergie, léky na vysoký krevní tlak, léky na cukrovku.
- > **Volně prodejné léky** – léky na bolest hlavy (Ibalein, Paralen), sprej do nosu (Olynth), pastilky na bolest v krku (Strepsils), sirup na kašel (Mucosolvan).
- > **Preventivní kontrola** – chodíme na ni, když nejme nemocní, ale jdeme pouze na kontrolu. Většinou jednou za 2 roky. Lékař nám změří výšku, váhu, zkontroluje srdeční sluch, odebere vzorky moči a vystaví řádku na odběr krve, změní nám krevní tlak.
- > **Návštěva lékaře při nemoci** – chodíme na ni, když jsme nemocní. Lékař se nás zeptá na příznaky nemoci (co nás trápí). Pak nás zkontroluje. Zkontroluje krev, prohmátá oblast za ušima, změřte teplotu, odebere vzorek z nosu a krku (při chřipce).

PREVENCE NEMOCÍ – prevence je způsob, jak se můžeme chránit před nemocí. Patří sem:

- Zdravá strava, hodně ovoce a zeleniny (VITAMÍNY)
- Sport a pohyb na čerstvém vzduchu
- Pravidelné kontroly u lékaře
- Očkování

1. Doplni správnou odpověď.

Jíst hodně ovoce a zeleniny je našemu tělu prospěšné.	PRAVDA	NEPRAVDA
Jednou se zásad prevence nemoci je očkování.	PRAVDA	NEPRAVDA
Pohyb na čerstvém vzduchu našemu tělu škodí.	PRAVDA	NEPRAVDA
Pravidelné kontroly u lékaře nejsou potřebné.	PRAVDA	NEPRAVDA

4. Spoj obrázek se správným názvem.

RECEPT
NĀPLAST
OBVAZ
INIEKCE
PASTILKY DO KRKU
SPREJ DO NOSU
LÉKY PROTI BOLESTI HLAVY (PŘI TEPLOTĚ)

5. K jakému lékaři bys šel? Spoj potíže se správným lékařem.

Vyrážka, ekzém na ruce.	Alergolog
Zvýšená teplota, bolest v krku a rýma.	Ambulance
Bolest zubů.	Kožní lékař
Kýchání a sténí očí při procházce venku.	Praktický lékař
Zlomená ruka.	Zubář
Ošlepená kolena.	Zůstane doma, ošlepení si zdesinfikují a nalepí náplast.

2. Doplni věty.

Lékař je člověk, který nám pomáhá, když jsme nemocní. Předepíše nám _____ a určí jaký léčebný režim máme dodržovat.

Lékař, který je určený pouze pro dospělé a léčí nás, když máme např. chřipku nebo angínu se nazývá _____.

Odborným lékařem je např. dětský lékař, kožní lékař nebo _____.

Při ohrožení našeho zdraví nebo zdraví někoho jiného voláme zdravotní záchranou službu pomocí telefonního čísla _____.

Vozidlo, které převáží raněné nebo nemocné se jmenuje _____.

Jaké můžou být symptomy (příznaky) nemoci? _____

Léčebným režimem můžou být léky, krátké vycházky a _____.

Na preventivní kontrolu k obvodnímu lékaři chodíme po _____ letech.

Co nám říká diagnóza? _____.

Prevenzi nemoci tvoří pravidelné kontroly u lékaře, očkování, sport a _____.

Na poliklinice můžeme najít praktické lékaře a _____.

Léky můžeme rozdělit na léky na předpis a _____.

Mezi léky na předpis patří antibiotika, léky na vysoký krevní tlak nebo _____.

Volně prodejné léky jsou například léky na bolest hlavy nebo _____.

3. Doplni správnou odpověď.

V případě nouze můžeme zavolat zdravotní záchranou službu pomocí telefonního čísla?

155	158	150
-----	-----	-----

Vozidlo zdravotní záchrané služby nazýváme?

Dodávka	Sanitka	Auto
---------	---------	------

Obr. 2: Náhled pracovního listu č. 2 – Systém zdravotní péče

Třetí pracovní list nese název *Systém sociální péče*. V tomto pracovním listu se objevují pojmy jako je Ministerstvo práce a sociálních věcí, minimální mzda, sociální podpora či neziskové a charitativní instituce. Výklad u tohoto pracovního listu tvoří jednu stranu A4. Následuje pět cvičení, které jsou zaměřeny na spojování pojmu se správnou definicí, zamyšlení se nad obrázky, doplnění chybějících slov ve větách či na porozumění textu a následné spojení s pojmem. Pracovní list je opět doplněn o reálné fotografie.

Pracovní list č. 3
SYSTÉM SOCIÁLNÍ PÉČE – VÝKLAD

➤ **Ministerstvo práce a sociálních věcí** – Co dělá? Stará se o zaměstnanost, zabezpečuje příjmy v případě, že lidé nemohou pracovat – podporuje v nezaměstnanosti.
Minimální mzda – také určuje, kolik peněz minimálně musíme dostat za odvedenou práci – tomu se říká **minimální mzda**.
Pomoc v nouzi – když jsou lidé v nouzi, dává stát příspěvek na bydlení, na živobytí, příspěvek v mimořádné nouzi...
Sociální podpora (dávky) – také určuje, jaká je potřebná minimální podpora pro občany v nouzi – množství peněz, které potřebují k životu.
Kdo potřebuje podporu? Lidé staří, nemocní, nezaměstnaní, rodiny s více dětmi nebo lidé, které postihla nečekaná situace
Jaké můžeme dostávat dávky?

- Příspěvek na dítě – můžeme pobírat maximálně do 26 let dítěte
- Rodičovský příspěvek – můžeme pobírat do 4 let dítěte, v případě více dětí (dvojčata, trojčata) se částka navyší
- Příspěvek na bydlení – pro rodiny i jednotlivce v nouzi, kteří mají nízký příjem (minimální mzdu)
- Porodné – dávka, kterou dostane žena po porodu svého prvního dítěte
- Pohřebné – dávka na náklady spojené s pohřbením (jen v některých případech)

➤ Kromě státu pomáhají lidem také **neziskové a charitativní instituce** – patří sem například:

1. Spoj správnou sociální dávku s definicí.

Maminka, která pečuje o své malé dítě nemůže zároveň pracovat, proto jí stát přispívá...

RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

Starý člověk, který celý život pracoval už nemůže, protože je pro něj práce příliš náročná. Tento člověk má vysoký věk. Stát mu přispívá...

HEMOCENSKÝ PŘÍSPĚVEK

Starobní důchod

STAROBNÍ DŮCHOD

Žena, která přišla o svoji práci si hledá novou. Chce pracovat, ale zatím nemůže najít vhodnou práci. Stát jí přispívá...

PODPORA V HEZAMĚŠTNOSTI

Muž nemůže pracovat ze zdravotních důvodů. Stát mu přispívá...

2. Prohlédni si obrázky a řekni, kteří lidé by potřebovali podporu od státu.

3. Doplni do textu chybějící slova.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se stará o zaměstnanost a zabezpečuje příjmy v případě nouze. Je to pravda?

Určuje také minimální mzdou. To znamená, že určuje, kolik peněz musíme minimálně dostat za _____

Jakou pomoc v nouzi nám může stát poskytnout? _____

Kdo potřebuje nejvíc pomoc od státu? _____

Kdo kromě státu může ještě pomáhat lidem v nouzi? _____

SHRUBITÍ

Systém sociální péče nám zajišťuje to, aby všichni občané, i ti jsou v nouzi, mohli žít a uspokojovat si základní potřeby.

Každý pracující člověk na systém sociální péče přispívá ze své výplaty – daně.

Navic se proti některým událostem můžeme pojistit dobrovolně.

Jaké můžeme mít pojištění?

POVINNÉ POJIŠTĚNÍ	NEPOVINNÉ POJIŠTĚNÍ
zdravotní pojištění a sociální pojištění (STÁT)	soukromé pojištění Sem patří: cestovní pojištění, pojištění domácnosti a nemovitosti, úrazové pojištění
vlastník vozidla – pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (povinné ručení)	

4. Spoj správný název s definicí.

Starobní důchod	Peněžní příspěvek, který pobírá dítě do umrtví jednoho z rodičů.
Invalidní důchod	Peněžní příspěvek, který pobírají osoby s vysokým věkem. Kvůli věku už tyto lidé nemohou pracovat.
Vdovský důchod	Peněžní příspěvek pro osoby, které nemohou pracovat z důvodu vážné nemoci. Jejich zdravotní stav jim neumožňuje pracovat.
Sirotilí důchod	Peněžní příspěvek, který pobírá manžel/manželka po úmrtí partnera.

5. Přetáh si příběh a následně vyber jaké pojištění by si rodina měla zařídit.

Chystáme se s rodinou na dovolenou do Turecka. Jaké pojištění bych si měl zařídit?

Toto pojištění mi zajistí, že když se v cizí zemi zraním, tak mě v nemocnici ošetří.

Pojištění domácnosti a nemovitosti
Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
Cestovní pojištění

Rodina si koupila nový dům. Dům je hned vedle řeky. Jaké pojištění by si rodina měla zařídit?

Toto pojištění slouží k tomu, když se hladina řeky zvedne a vytopení dům, tak mi pojistovna přispěje na opravu domu.

Cestovní pojištění
Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
Pojištění domácnosti a nemovitosti

Obr. 3: Náhled pracovního listu č. 3 – Systém sociální péče

Čtvrtým pracovním listem je list *Pomáhající organizace*. Tento pracovní list je zaměřen hlavně na definici mimořádných událostí a na organizace, které nám v těchto situacích mohou pomoci. Důležitým bodem bylo také zmínit, jak tyto organizace žáci mohou kontaktovat a také, jak při komunikaci postupovat. Součástí pracovního listu jsou i organizace, které nám mohou pomoci při osobním nebezpečí – násilí. Pracovní list obsahuje sedm cvičení, které jsou zaměřeny na spojování obrázků s pojmy, doplňování slov nebo písmen do vět nebo rozhodování o správnosti vět.

Pracovní list č. 4
POMÁHÁJÍCÍ ORGANIZACE – VÝKLAD

Co jsou to pomáhající organizace?

- Jsou to organizace, které nám pomůžou, když jsme sami v nebezpečí, nebo i někdo v našem blízkém okolí
- Patří sem např. policie, hasiči, zdravotní záchranná služba, ale i různé organizace jako je Linka důvěry, Bílý kruh bezpečí nebo Žena v tísní...

Co jsou to mimořádné události?

- Jsou to události, které nechce někdo z nás zažít, ale přesto se můžou stát
 - Průrodné, sesun laviny, výbuch sopky, tsunami
 - Požár
 - Teroristický útok
 - Autonohody
 - Pandemie – šíření nakažlivé nemoci
- Jak poznáme, že jsme ohroženi? V České republice využíváme **varovný signál** – kolísavý tón sítě po dobu 140 sekund – tím zjistíme, že se něco děje
- Co když budeme svědky těchto mimořádných událostí, nebo budeme my sami potřebovat pomoc?

Policie ČR – přivoláme pomocí telefonního čísla 158
 Hasiči – přivoláme pomocí telefonního čísla 150
 Zdravotní záchranná služba – přivoláme pomocí telefonního čísla 155
 112 – jednotná telefonní číslo pro všechny složky záchranného systému (policie, hasiči i zdravotní službu) – funguje ve všech zemích Evropy

Vždy, když voláme o pomoc, je důležité:

- Představit se – je důležité, aby služba věděla, s kým hovoří
- Sdílet, kde se nacházíme – aby mi mohli přijet pomoci
- Sdílet, co se stalo – aby věděli, koho poslat na pomoc, např. při autonohodě nejen záchrannou službu ale i hasiči a policie
- Poskytnout číslo vlastního telefonu – aby mě mohli znovu kontaktovat
- Čekat na viditelném místě

Osobní bezpečí

- Člověk není ohrožen jen mimořádnými událostmi, ale často i jednáním a chováním jiných lidí – **násilím**
- S násilím se můžeme setkat v rodině, ve škole, v zaměstnání, v internetu nebo i jen tak na ulici

Jak vypadá násilí?

- Slovní – urážky, nadávky, ponižování, vyhrožování...
- Tělesné – kopání, bití, facky, tahání za vlasy...
- Psychické – krizování, zesměšňování, lhání...
- Sociální – omezení kontaktu s ostatními lidmi
- Sexuální – nucení k věcem se kterými nesouhlasíme (sexuálnímu styku)
- Ekonomické – ničení majetku a osobních věcí

Jakou můžeme vyhledat pomoc?

- Svěřit se rodičům, kamarádům nebo učitelům ve škole
- Kontaktovat krizové centrum

Linka důvěry
 Bílý kruh bezpečí
 Krizové centrum pro týrané a zneužívané děti
 Rosa
 DOHA
 Žena v tísní

1. Prohleď si obrázky a rozhodni jakou pomáhající organizaci bys zavolať?

Policie **Hasiči** **Zdravotní záchranná služba**

2. Doplň do textu chybějící slova.

Pomáhající organizace jsou organizace, které nám pomáhají, když jsme v _____

Mezi pomáhající organizace patří např. policie nebo _____

Mimořádnou událostí může být např. požár, havárie nebo _____

Policie České republiky zavoláme pomocí telefonního čísla _____

Hasiče zavoláme pomocí telefonního čísla _____

Zdravotní záchrannou službu zavoláme pomocí telefonního čísla _____

Když voláme o pomoc je na začátku důležité sdělit _____ své jméno a místo _____ kde se nacházím _____ jaké je počasí _____

Jaké je univerzální telefonní číslo na všechny složky záchranného systému?

Je důležité poskytnout záchranné službě své telefonní číslo?

3. Spoj prvek násilí se skupinou, do které patří.

LHÁNÍ O MOJÍ OSOBE
 ZNIČENÍ MOJÍ OSOBNÍ VĚCI
 VYHROŽOVÁNÍ
 KOPÁNÍ, BITÍ
 NUCENÍ K VĚCEM, KTERÉ SE MI NELÍBÍ (SEXUÁLNÍ)
 NĚKDO MI BRÁNÍ V KONTAKTU S JINOU OSOBU

Slovní násilí
 Tělesné násilí
 Psychické násilí
 Sociální násilí
 Sexuální násilí
 Ekonomické násilí

4. Doplň chybějící písmena krizových center.

L...NKA DŮVĚRY R...SA

B...LY KR...H BEZPEČÍ DO...A

5. Doplň do textu chybějící slova.

Člověka nemusí ohrožovat pouze mimořádné události, ale i _____

S násilím se můžeme setkat např. v rodině nebo _____

Můžeme se setkat s násilím i na ulici?

6. Rozhodni, zda je činnost projevem šikany, nebo ne.

Spolužák ve škole mi věčně bere moje věci a polikuje mi je.	ANO	NE
Rodiče mi zakázali jít ven, protože nemám hotové úkoly.	ANO	NE
Kamarád v zájmovém kroužku mi neustále nadává a vyhrožuje mi.	ANO	NE
Babička mi zakázala jíst sladkosti.	ANO	NE
Kolemjdoucí na ulici mě fyzicky napadl.	ANO	NE

7. Rozhodni, zda je daná informace podstatná nebo není, když voláme o pomoc.

Sdílet co se stalo, ať pomoci ví, koho má poslat	PODSTATNÁ
Čekat na pomoc na viditelném místě, aby ihned věděli, kde mají zastavit	
Sdílet pomoci jaké činnosti jsem oběma minulý den	NEPODSTATNÁ
Představit se – sdělit svoje jméno	
Sdílet pomoci jakou mám právě náladu	
Poskytnout číslo vlastního telefonu, aby mě mohla pomoci znovu kontaktovat	NEPODSTATNÁ
Sdílet kde se nacházím, kam má pomoci přijet	

Obr. 4: Náhled pracovního listu č. 4 – Pomáhající organizace

Pátý pracovní list nese název *Volnočasové aktivity*. V tomto pracovním listu jsou popisovány pojmy jako je volný čas, aktivní a pasivní odpočinek či sportovní, kulturní a umělecké zájmy. Součástí sportu jsou i zásady bezpečnosti, které se zde také objevují. Pracovní list obsahuje pět cvičení, které jsou zaměřeny na spojování obrázků s pojmy, doplňování slov do textu či rozhodování o správnosti vět.

Pracovní list č. 5

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY – VÝKLAD

Volný čas – čas, ve kterém se nemusíme věnovat práci a povinnostem. Je to čas, ve kterém si můžeme naplánovat odpočinek podle naší libosti.

Jaký můžeme mít odpočinek?

Aktivní odpočinek – činnost, při které namáháme organismus jinak než při práci. Patří sem: procházky, cvičení, práce na zahrádce, plavání, lyžování...

Pasivní odpočinek – jedná se o aktivitu, při které opravdu nic neděláme a pouze odpočíváme. Patří sem: spánek, ležení na gauči, sledování televize, čtení knih, meditace...

Jak můžeme trávit náš volný čas aktivně?

Sportovní zájmy – co tak vyzkoušet nějaký sportovní kroužek? Sport je pro naše tělo dobrou. Společně se zdravou stravou a dostatkem tekutin nás chrání před civilizacími chorobami!

- Mezi sportovní kroužky, které můžeme navštěvovat, patří: fotbal, florbal, házená, plavání, aerobik, volejbal...
- Sportovat ale můžeme i sami: kolečkové brusle, kolo, koloběžka, běh, procházka...

Kulturní zájmy – i ten, koho sport nebaví, může mít své zájmy! Může například rád navštívit divadlo, kina, farmářských trhů, výstav všeho druhu, hrady, zámky. I tyto aktivity jsou součástí trávení našeho volného času. Obhajují naši osobnost.

- Patří sem: divadlo, kino, hrady, zámky, výstavy, trhy

Umělecké zájmy – navštěvovat zájmové kroužky můžeme i jiné než ty sportovní. Umělecké kroužky jsou vhodné pro ty, co mají rádi hudbu, tlesku, tvoření...

- Hudební kroužky: hra na kytaru, hra na klavír, hra na flétnu, zpěv
- Výtvarné kroužky: výtvarná maľba, keramika
- Ostatní kroužky: vaření, zahradničení, péče o zvíře...

Umění odpočinout si je pro náš život stejně důležité jako práce. Kombinace sportu, odpočinku, zdravé stravy a dostatečného množství tekutin nám pomůže oddělit čas nemocí a stárnutí!

1. Zařaď obrázek do správné skupiny.

Aktivní odpočinek

Pasivní odpočinek

2. Spoj aktivitu se správnou skupinou.

Florbal	Kulturní zájmy Sportovní zájmy Umělecké zájmy	Jízda na kolečkových bruslích
Hra na kytaru		Návštěva trahu
Jízda na koloběžce		Hodina zpěvu
Procházka v parku		Kroužek keramiky
Návštěva zámku		Návštěva farmářského trhu

Zásady bezpečného sportování:

Nepřepracujme své síly. Nesportujeme, když se necítíme zdraví, nebo jsme těsně po nemoci.	Při sportovních hrách dodržujeme předepsaná pravidla.
Ke sportu zvolíme vhodné oblečení a vždy se rozcvičíme.	Sportujeme tam, kde jsou k tomu bezpečné a vhodné podmínky (hříté, tělocvična, dráha).

3. Doplní do textu chybějící slova.

Volný čas je čas, ve kterém se nemusíme věnovat práci, ale věnujeme se _____

Příkladem aktivního odpočinku je _____

Příkladem pasivního odpočinku je _____

Náš čas můžeme trávit buďto sportovními zájmy, uměleckými zájmy nebo _____

Co patří mezi sportovní zájmy? _____

Co patří mezi umělecké zájmy? _____

Patří mezi kulturní zájmy návštěva divadla nebo kina? _____

Je důležitý odpočinek pro naše tělo? _____

Když budeme jíst zdravou stravu, pít dostatek tekutin a sportovat na čerstvém vzduchu budeme tím předcházet nemocím? _____

4. Spoj obrázek se správnou činností.

Běh

Hra na klavír

Návštěva farmářských trhů

Fotbal

Rybaření

Zahradničení – práce na zahrádce

5. Napíš, zda je věta pravdivá, nebo není.

Sport společně se zdravou stravou zvyšuje naši imunitu. Předcházíme tím nemocím.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sportovat můžeme pouze na vhodném místě. Na hříté, v tělocvičně nebo v parku...	PRAVDA	NEPRAVDA
Když jsme nemocní, sport nám pomůže se rychleji uzdravit.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sport ve škaradem, deštěm počasí nám neškodí.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sportovat bychom měli pouze když jsme zdraví.	PRAVDA	NEPRAVDA
Na sport bychom měli být správně oblečení.	PRAVDA	NEPRAVDA
Před každou aktivitou se řádně rozcvičíme.	PRAVDA	NEPRAVDA

Obr. 5: Náhled pracovního listu č. 5 – *Volnočasové aktivity*

Šestý a poslední pracovní list nese název *Právo na vzdělání*. Tento pracovní list seznamuje žáky se systémem škol v České republice. Objevují se zde pojmy jako je mateřská škola, základní škola, střední škola či vyšší odborná škola nebo vysoká škola. Do tohoto pracovního listu jsou zařazeny také zásady efektivního učení. Následuje celkem šest cvičení, které v sobě obsahují opět spojování, doplňování slov nebo prozrumění textu.

Pracovní list č. 6
PRAVO NA VZDĚLÁNÍ – VÝKLAD

Systém škol v České republice

Mateřská škola

- zařazen pro děti od 3 do 7 let
- hlavním cílem mateřské školy je školní příprava dětí, které půjdou do 1. třídy základní školy

Základní škola

- je prostor, ve kterém se vzdělávají děti od 6 let
- základní škola se dělí na první stupeň a druhý stupeň
- první stupeň tvoří 1.-5. třída a druhý stupeň tvoří 6. až 9. třída
- základní škola je povinná pro všechny osoby, které žijí v České republice – každý žák musí chodit do školy alespoň 9 let

Střední škola

- abychom mohli navštěvovat střední školu, musíme mít ukončené základní vzdělání.
- středníškolské studium je dobrovolné
- je několik druhů středních škol
- Střední odborné učiliště – šesté střední vzdělání zakončené závěrečnou zkouškou
- Střední škola s maturitou – čtyřleté studium ukončené maturitní zkouškou
- Gymnázium – může být čtyřleté (střední škola), šesté nebo šesté (kombinace základní školy a střední školy) - všeobecné vzdělávání ukončené maturitní zkouškou

Vyšší odborná škola

- navazující studium po střední škole, ke kterému potřebujeme maturitní zkoušku
- většinou je na dobu 3 let
- oproti vysoké škole je zaměřeno více na praktické činnosti

Vysoká škola

- navazující studium po střední škole, ke kterému potřebujeme maturitní zkoušku
- bakalářské studium – první část trvá 3 roky a je zakončena – bakalářským titulem
- magisterské studium – druhá část trvá 2 roky a je zakončena – magisterským titulem
- mohou být také obory, které se studují 5 a více let v kuse

Jaké jiné typy škol můžeme najít v České republice?

Soukromá škola	nevlastní ji stát, většinou se platí školné
Státní škola	zřizuje ji stát, studium je zdarma
Domácí škola	domácí vyučování – pouze pro 1. stupeň ZŠ
Alternativní školy	Waldorfská škola, Montessori škola
Školy se zaměřením	např. matematická, jazyková, sportovní...

Školní řád je souhrn pravidel, který vede ke správnému fungování chodu školy. Určuje nám práva a povinnosti žáků, a také jak by se žáci měli ve škole chovat – při vyučování, mimo vyučování i mimo školu a vůči dospělým, sobě samému i vrstevníkům.

Jak se učí?

Učení je velmi náročná práce a k tomu, abychom ji zvládli, nám může pomoci několik tipů:

- opakování** – to, co se naučíme, je potřeba neustále opakovat, díky tomu si informaci uchováme delší dobu, proto bychom se měli učit častěji
- soustředění** – při učení je důležité se soustředit pouze na jednu věc
- odpočinek** – k efektivnímu učení patří i umění odpočívat
- střídaní** – je dobré střídat to, co se učíme (předměty)

1. Seřaď vzdělání, jak jde postupně za sebou.

1.	VYSOKÁ ŠKOLA
2.	MATEŘSKÁ ŠKOLA
3.	STŘEDNÍ ŠKOLA
4.	ZÁKLADNÍ ŠKOLA

2. Doplni do vět chybějící slova.

Základní školu můžeme rozdělit na 1. stupeň a 2. stupeň a 3. stupeň

Náš povinnost je chodit do školy alespoň 13 let 9 let

Cíl materské školy je připravit dítě na střední školu základní školu

První až pátá třída základní školy patří do skupiny 1. stupeň 2. stupeň

Může být žák vyučován doma? ano ne

Školní řád nám říká, jak se máme chovat i mimo školu. Je to pravda? ano ne

3. Spoj školní pomůcku se správným předmětem.

hudební výchova	
matematika	
český jazyk	
tělesná výchova	
výtvarná výchova	
chemie	

4. Doplni do textu chybějící slova.

Materskou školu mohou navštěvovat děti od 3 do _____ let.

Mateřská škola připravuje děti, které se chystají do _____ třídy.

Základní škola je rozdělena na 1. a 2. stupeň. Je to pravda?

Střední škola může být zakončena závěrečnou zkouškou nebo _____

Abychom mohli studovat na vysoké škole, musíme mít _____

V České republice máme soukromé a _____ školy.

Školy mohou být různě zaměřené, např. matematicky, jazykové nebo _____

Pravidla ve škole:
 Pravidla jsem základem života ve společnosti. Pravidla nám organizují a chrání zájmy všech jednotlivců. Bez pravidel by nastal zmatek.

Jaká pravidla můžeme dodržovat v naší třídě?

- když jeden mluví, druhý naslouchá
- každý má právo říct svůj názor, ale slušným způsobem
- vždy chodíme do vyučování včas
- musím brát ohled na ostatní, aby ostatní brali ohled na mě

Práva a povinnosti jsou jako dvě spojené nádoby. Pokud zůstanou pouze práva, nastane chaos, pokud zůstanou pouze povinnosti, bude diktatura!

5. Doplni do cvičení chybějící slova.

Když jeden mluví, druhý by měl _____

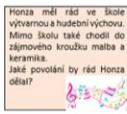

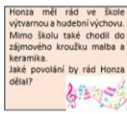
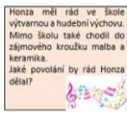
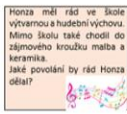
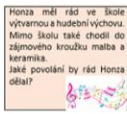
Každý má právo říct svůj názor, ale měl by ho říct slušným neslušným způsobem.

Do třídy bychom měli chodit vždy včas. Je to pravda?

Pokud chci, aby na mě druhí brali ohled, musím brát ohled i já na ně. ano ne

Pravidla jsou důležitá ve škole i ve společnosti, proto bychom je měli znát a umět je dodržovat porušovat

6. Přetři si krátký text a zkus k němu přiřadit správné povolání.

Užitelka tělocviku	
Pekařka	Honza má rád ve škole výtvarnou a hudební výchovu. Mimo školu také chodí do zájmového kroužku malba a keramika. Jaké povolání by rád Honza dělat?
Maří	
Kuchař	
Trenérka házené	
Automechanik	
Hudebník	
Technik	

Matěj vždy ve škole bavila matematiku. S čísly si dokázal hravě poradit. Fyzika mu také nešla dobře. S tétou ve volném čase šel opravovat auto. Jaké povolání by Matěj rád dělat?

Arišku vždy bavil tělocvik. Po základní škole šla studovat střední školu sportovní. Mimo školu od malého věku aktivně živila v házené. Jaké povolání by Ariška ráda dělala?

Obr. 6: Náhled pracovního listu č. 6 – Právo na vzdělání

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. První je teoretická část, která vychází z knižních a internetových zdrojů a snaží se poskytnout náhled do problematiky mentálního postižení – etiologie, klasifikace a charakteristiky, ale také náhled do oblasti středního vzdělávání osob s mentálním postižením. Konkrétně popisuje vzdělávání těchto osob na praktické škole dvouleté, včetně metod, které se dají využít při tvorbě didaktických prostředků, konkrétně v této práci, při tvorbě pracovních listů. V praktické části je následně vytyčen cíl vytvořit didaktické materiální prostředky, které se budou dát aplikovat do výuky základu společenských věd na praktické škole dvouleté. Tento cíl byl naplněn vytvořením souhrnu šesti pracovních listů, které jsou součástí vzdělávací oblasti Člověk a společnost – konkrétně součástí tematického celku Člověk jako občan. Tyto pracovní listy nesou názvy – Člověk na trhu práce, Systém zdravotní péče, Systém sociální péče, Pomáhající organizace, Volnočasové aktivity a Právo na vzdělání.

Jako první, co mě přesvědčilo o tom, že chci zpracovat tohle téma, byla možnost využití pracovních listů v mé budoucí kariéře. Následně jsem v rámci speciálně-pedagogické praxe zjistila, jak malé množství didaktických materiálů pro danou cílovou skupinu je na trhu k dispozici, což pro mě bylo druhým přesvědčením, že dané téma je správné. Tento vytvořený materiál, by tedy měl sloužit speciálním pedagogům, jako určitá inspirace a pomoc při přípravě do výuky předmětu základy společenských věd. Pro danou cílovou skupinu je těžké vytvořit univerzální materiál, který by byl vhodný pro všechny žáky, proto i tyto pracovní listy budou jistě potřebovat individuální úpravu dle potřeb konkrétního jedince. I přes tuto skutečnost jsem se však snažila vytvořit pracovní listy tak, aby byly co nejuniverzálnější.

Pracovní listy také mohou sloužit jako didaktický materiál pro žáky se specifickými poruchami učení, pro žáky se sluchovým postižením, pro žáky s poruchami autistického spektra či pro intaktní žáky. I v tomto případě by pracovní listy jistě potřebovaly správnou modifikaci dle potřeb konkrétního jedince či skupiny.

Stejně jako je každý žák individuální, tak i přístup a styl výuky učitelů je originální. Každý preferuje něco jiného, ale konečný cíl je pro všechny stejný, a to co nejlépe předat žákům znalosti a zkušenosti, které je budou následně provázet jejich životem. S tímto cílem jsem i já vytvářela pracovní listy, které doufám, že budou mnohým užitečné. Jednou z dalších možností, jak navázat na tuto práci je možnost ověření vytvořených pracovních listů v praxi či zpracování dalších témat, které jsou součástí zvolené vzdělávací oblasti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAMR	Americká asociace mentální retardace
ADHD	Hyperkinetická poruchy pozornosti s hyperaktivitou
DSM – 5	Diagnostický a statistický manuál
IDD	Vývojová porucha intelektu
IQ	Intelligenční kvocient
IVP	Individuální vzdělávací plán
MKN- 10	Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize
MKN – 11	Mezinárodní klasifikace nemocí, 11. revize
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
NPV	Národní program vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PRŠ2	Rámcový vzdělávací program pro obor praktická škola dvouletá
RVP ZŠS	Rámcový vzdělávací program pro obor základní škola speciální
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzv.	takzvaně
ZŠ	základní škola

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

Literatura:

1. ČERNÁ, M. et al., 2015. *Česká psychopedie, Speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. 2. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3071-7.
2. DOSTÁL, J., 2008. *Učební pomůcky a zásada názornosti*. 1. vydání. Olomouc: Votobia. ISBN 978-80-7409-003-5.
3. CHROMÝ, J., 2011. *Materiální didaktické prostředky v informační společnosti*. 1.vydání. Praha: Verbum. ISBN 978-80-904415-5-2.
4. MAŇÁK, J., 2003. *Nárys didaktiky*. 3.vydání. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 80-7178-029-4.
5. MANĚNOVÁ, M., 2014. *Pracovní listy v mateřské škole a na 1.stupni základní školy*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-449-1.
6. NEZVALOVÁ, D. et al., 2004. *Kurikulum, řízení změn a tvorba vize školy*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 80-7043-324-8.
7. PIPEKOVÁ, J., et al., 1998. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vydání. Brno: Paido. ISBN 80-85931-65-6.
8. PIPEKOVÁ, J., 2006. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. 1. vydání. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-40-3.
9. RABOCH, J. et al., 2015. *DSM-5 Diagnostický a statistický manuál duševních poruch*. 1. české vydání. Praha: Hogrefe. ISBN 978-80-86471-52-5.
10. ŠIMONÍK, O., 2005. *Úvod do didaktiky základní školy*. 1. vydání. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-33-6.
11. ŠVARCOVÁ, I., 2006. *Mentální retardace*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 80.7367-060-7.
12. ŠMERALOVÁ, E. et al., 2009. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80.244-2272-5.
13. VALENTA, M. et al., 2015. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení nebo oslabení kognitivního výkonu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4614-1.
14. VALENTA, M. et al., 2012. *Mentální retardace v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3829-1.
15. VÍTKOVÁ, M. et al., 2004. *Integrativní speciální pedagogika*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido. ISBN 80-7315-071-9.

Elektronické zdroje:

1. MKN-10 klasifikace [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F70-F79>
2. Naše SŠ – Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Olomouc, Kosmonautů 4. [online]. 2021 [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: <https://www.sluch-ol.cz/stredni-skola/nase-ss>
3. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. [online]. Praha: Tauris, 2001 [cit. 10.04.2021]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/nuv/strategie/Bila_kniha_2001.pdf
4. NOVÁKOVÁ, J., 2014. *Aktivizující metody výuky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-649-9.[online]. [cit. 11.04.2021]. Dostupné z: https://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-440-version1-08_novakova.pdf
- 5.
6. RVP PRS 2 [online]. Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání), 2013. [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/153>
7. RVP pro obor vzdělání praktická škola jednoletá a dvouletá, MŠMT ČR. [online].2013 [cit. 20.01.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvp-pro-obor-vzdelani-prakticka-skola-jednoleta-a-dvouleta>
8. Učební dokumenty studijního oboru 78-62-C/002 Praktická škola dvouletá k 1.9.2005, MŠMT ČR, [online].2013 [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/ucebni-dokumenty-studijniho-oboru-78-62-c-002-prakticka-skola-dvouleta-k-1-9-2005>
9. Zákon č. 561/2004 Sb., *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. 2013. [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Etiologie mentální retardace dle AAMR

Tabulka 2: Stupně závažnosti poruchy intelektu

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Náhled pracovního listu č. 1 – Člověk na trhu práce

Obr. 2: Náhled pracovního listu č. 2 – Systém zdravotní péče

Obr. 3: Náhled pracovního listu č. 3 – Systém sociální péče

Obr. 4: Náhled pracovního listu č. 4 – Pomáhající organizace

Obr. 5: Náhled pracovního listu č. 5 – Volnočasové aktivity

Obr. 6: Náhled pracovního listu č. 6 – Právo na vzdělání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Pracovní list č. 1 – Člověk na trhu práce

Příloha č. 2: Pracovní list č. 2 – Systém zdravotní péče

Příloha č. 3: Pracovní list č. 3 – Systém sociální péče

Příloha č. 4: Pracovní list č. 4 – Pomáhající organizace

Příloha č. 5: Pracovní list č. 5 – Volnočasové aktivity

Příloha č. 6: Pracovní list č. 6 – Právo na vzdělání

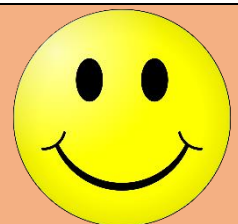
Příloha č. 1: Pracovní list č. 1 – Člověk na trhu práce

ČLOVĚK NA TRHU PRÁCE – VÝKLAD

- **Práce** je záměrná činnost lidí, která vede k uspokojování lidských potřeb.
- **Lidské potřeby** jsou základní věci, které člověk potřebuje k životu (jídlo, spánek, jistota a bezpečí, láska, úcta).
- Aby člověk mohl pracovat, musí mít určitou **kvalifikaci**.
- **Kvalifikace** je schopnost člověka vykonávat určitou práci.
- Schopnosti člověka vykonávat práci jsou např. **vzdělání, pracovní zkušenosti a osobní zkušenosti**.
- **Rekvalifikace** znamená, že člověk získá novou kvalifikaci, která mu pomůže najít novou práci.
- **Nezaměstnanost** nastává v případě, že nabídka práce je větší než poptávka po práci.
- **Nabídka práce** je, když se člověk rozhoduje, jestli bude pracovat nebo nebude pracovat.
- **Poptávka práce** je, když nám někdo nabízí práci.
- **Zaměstnanec** je člověk, který vykonává práci pro někoho druhého, plní své úkoly.
- **Zaměstnavatel** je člověk, který nás zaměstnává. Dává nám práci a určuje jaké úkoly máme plnit.
- **Pracovní poměr** je vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Zaměstnanec se zavazuje, že bude plnit zadanou práci a zaměstnavatel mu za to bude vyplácet mzdu.
- **Mzda** je ohodnocení za naši odvedenou práci.
- **Výpověď** je ukončení domluvené práce buď ze strany zaměstnavatele nebo zaměstnance.
- **Pracovní doba** je celkový čas, který musíme strávit v práci. Délka pracovní doby je nejčastěji **8 hodin**, ale může být i méně nebo více. Pracovní dobu nám určuje ten, kdo nás zaměstnává a je dáno v pracovní smlouvě.
- **Pracovní smlouva** je dokument, který stvrzuje dohodnuté podmínky zaměstnance i zaměstnavatele.
- Co je to **Úřad práce**? Je to úřad, který nás informuje o volných pracovních místech. Snaží se nám pomoci najít práci, nebo zajistit další vzdělání (rekvalifikaci). Tato pomoc je bezplatná.

Pocit uspokojení z dobře odvedené práce je důležitý pro pocit štěstí! Zaměstnání tvoří velkou část našeho života, proto je důležité, abychom dělali práci, která je pro nás ta správná. Každý člověk se hodí pro jinou práci, ale neexistuje nikdo, kdo by se nehodil pro žádnou práci.

1. Prohlédni si obrázky povolání a vyber jejich správnou náplň práce a správně je pojmenuj.

Náplní této práce je dávat lidem léky jak na recept, tak i volně prodejné. Tato osoba prodává léky v místě zvaném lékárna.	Náplní této práce je počítání, zakládání dokumentů a práce s počítačem. Místo, kde tato osoba pracuje se nazývá kancelář.	Náplní této práce je vaření, pečení, smažení nebo dušení. Tato osoba pracuje na místě, které se nazývá kuchyně.
Náplní této práce je pomoc lidem, kteří jsou nemocní. Tato osoba pracuje v místě, které se nazývá nemocnice.	Náplní této práce je naučit děti něco nového. Tato osoba pracuje v místě, které se nazývá škola.	Náplní této práce je plánování, oprava nebo stavba. Tato osoba pracuje často venku na staveništi, nebo v dílně.

1. Jakou vlastnost je potřeba mít k dané práci? U některých prací jsou obě správné.

Paní učitelka	chamtivá/chamtivý	hodná/hodný
Paní uklízečka	pečlivá/pečlivý	bojácná/bojácný
Sportovec	vytrvalá/vytrvalý	náladová/náladový
Řidič	důsledná/důsledný	něžná/něžný
Číšník	komunikativní	tichá/tichý

2. Doplň do textu chybějící slova

Práce je

záměrná	nezáměrná
---------	-----------

 činnost člověka.

Mezi základní lidské potřeby patří např. _____.

Kvalifikace je schopnost člověka vykonávat určitou práci. Je to pravda? _____.

Mezi schopnosti člověka pracovat patří osobní zkušenosti, pracovní zkušenosti a

_____.

Zaměstnanec vykonává práci pro druhého člověka a

nemusí nic dělat	musí plnit zadané úkoly
------------------	----------------------------

Za vykonanou práci dostaneme ohodnocení, které se jmenuje _____.

Když chceme ukončit práci, podáme

zaměstnavateli ruku	výpověď
---------------------	---------

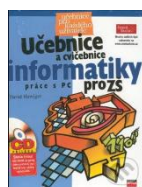
Nejčastěji trvá pracovní doba _____ hodin.

Dokument, který potvrzuje dohodnuté podmínky zaměstnance i zaměstnavatele se nazývá

pracovní smlouva	výpověď
------------------	---------

3. Spoj povolání se správným pracovním nástrojem

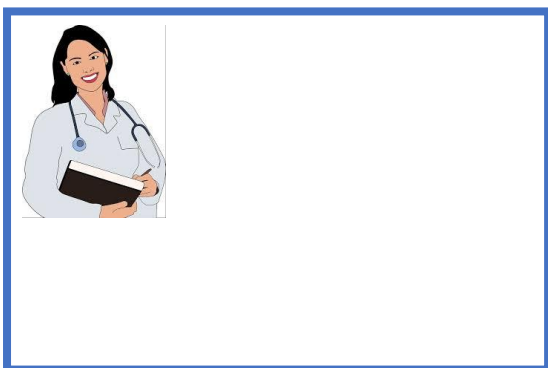
učitelka	vinař
zubař	řezník
kuchařka	účetní
kadeřnice	

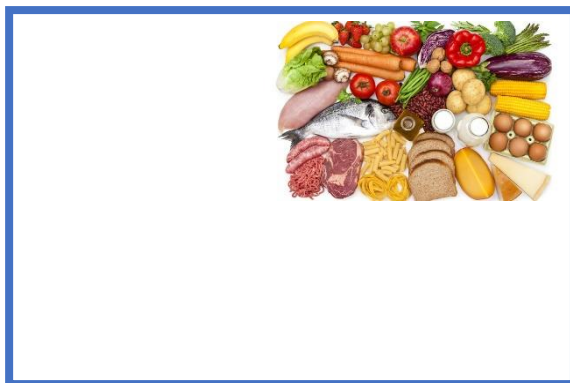
4. Přiřaď povolání ke správné práci.

KUČAŘ	LÉKAŘ	PEKAŘ
OBRÁBĚČ KOVŮ	UČITELKA	OPRAVÁŘ
ČÍŠNÍK	CUKRÁŘ	RYBÁŘ
ŘEZBÁŘ	ZDRAVOTNÍ SESTRA	ZUBAŘ
VYCHOVATELKA	AUTOMECHANIK	TECHNIK
VINAŘ	BAGRISTA	TĚLOCVIKÁŘ

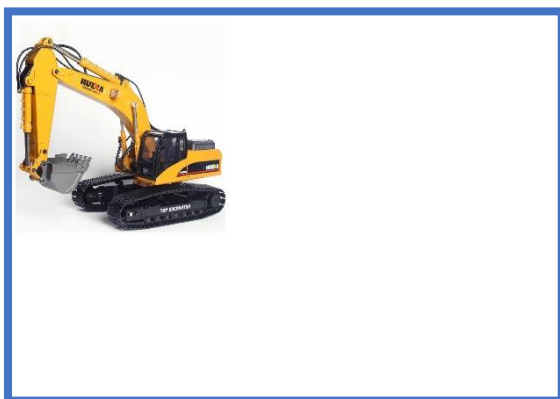
Pracují s lidmi a pečují o jejich zdraví

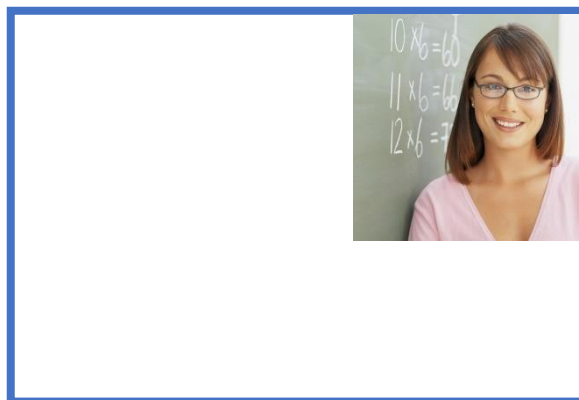
Pracují s potravinami

Pracují se stroji, přístroji a nástroji

Pracují s dětmi, učí je

5. Přečti si věty a doplň správné povolání.

Když někde hoří, nebo se stane havárie, tak voláme: _____.

Když nám někdo ublíží, nebo nám něco ukradne, tak voláme: _____.

Když se nám stal úraz a potřebujeme ošetřit, tak voláme: _____.

Příloha č. 2: Pracovní list č. 2 – Systém zdravotní péče

- **Léky** – mohou být na předpis (recept), anebo **volně prodejné**. Volně prodejné léky si můžeme koupit kdykoliv, bez návštěvy lékaře. Léky na předpis nám napíše pouze lékař. Léky na předpis nám musí předepsat lékař, jinak pro nás můžou být nebezpečné.
- **Léky na předpis** – antibiotika, léky na alergii, léky na vysoký krevní tlak, léky na cukrovku
- **Volně prodejné léky** – léky na bolest hlavy (Ibalgin, Paralen), sprej do nosu (Olynth), pastilky na bolest v krku (Strepsils), sirup na kašel (Mucosolvan).
- **Preventivní kontrola** – chodíme na ni, když nejsme nemocní, ale jdeme pouze na kontrolu. Většinou jednou za 2 roky. Lékař nám změří výšku, váhu, zkontroluje zrak a sluch, odebere vzorky moči a vystaví žádanku na odběr krve, změří nám krevní tlak.
- **Návštěva lékaře při nemoci** – chodíme na ni, když jsme nemocní. Lékař se nás zeptá na příznaky nemoci (co nás trápí). Pak nás zkontroluje. Zkontroluje krk, prohmatá oblast za ušima, změří teplotu, odebere vzorek z nosu a krku (při chřipce).

PREVENCE NEMOCÍ – **prevence** je způsob, jak se můžeme chránit před nemocí. Patří sem:

<ul style="list-style-type: none"> • Zdravá strava, hodně ovoce a zeleniny (VITAMÍNY) 		<ul style="list-style-type: none"> • Sport a pohyb na čerstvém vzduchu 	
<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelné kontroly u lékaře 	<ul style="list-style-type: none"> • Očkování 		

1. Doplň správnou odpověď.

Jíst hodně ovoce a zeleniny je našemu tělu prospěšné.	PRAVDA	NEPRAVDA
Jednou ze zásad prevence nemocí je očkování.	PRAVDA	NEPRAVDA
Pohyb na čerstvém vzduchu našemu tělu škodí.	PRAVDA	NEPRAVDA
Pravidelné kontroly u lékaře nejsou potřebné.	PRAVDA	NEPRAVDA

2. Doplň věty.

Lékař je člověk, který nám pomáhá, když jsme nemocní. Předepíše nám _____ a určí jaký léčebný režim máme dodržovat.

Lékař, který je určený pouze pro dospělé a léčí nás, když máme např. chřipku nebo angínu se nazývá _____.

Odborným lékařem je např. dětský lékař, kožní lékař nebo _____.

Při ohrožení našeho zdraví nebo zdraví někoho jiného voláme zdravotní záchrannou službu pomocí telefonního čísla _____.

Vozidlo, které převáží raněné nebo nemocné se jmenuje _____.

Jaké mohou být symptomy (příznaky) nemoci? _____.

Léčebným režimem mohou být léky, krátké vycházky a _____.

Na preventivní kontrolu k obvodnímu lékaři chodíme po _____ letech.

Co nám říká diagnóza? _____.

Prevenzi nemocí tvoří pravidelné kontroly u lékaře, očkování, sport a _____.

Na poliklinice můžeme najít praktické lékaře a _____.

Léky můžeme rozdělit na léky na předpis a _____.

Mezi léky na předpis patří antibiotika, léky na vysoký tlak nebo _____.

Volně prodejné léky jsou např. léky na bolest hlavy nebo _____.

3. Doplň správnou odpověď.

V případě nouze můžeme zavolat zdravotní záchrannou službu pomocí telefonního čísla?

155	158	150
-----	-----	-----

Vozidlo zdravotní záchranné služby nazýváme?

Dodávka	Sanitka	Auto
---------	---------	------

4. Spoj obrázek se správným názvem.

RECEPT

NÁPLAST

OBVAZ

INJEKCE

PASTILKY DO KRKU

SPREJ DO NOSU

LÉKY PROTI BOLESTI HLAVY (PŘI TEPLOTĚ)

5. K jakému lékaři bys šel? Spoj potíže se správným lékařem.

Vyrážka, ekzém na ruce.	Alergolog
Zvýšená teplota, bolest v krku a rýma.	Ambulance
Bolest zubů.	Kožní lékař
Kýchání a slzení očí při procházce venku.	Praktický lékař
Zlomená ruka.	Zubař
Odřenina kolene.	Zůstanu doma, odřeninu si zdesinfikuji a zalepím náplastí.

Příloha č. 3: Pracovní list č. 3 – Systém sociální péče

SYSTEM SOCIÁLNÍ PÉČE – VÝKLAD

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** – Co dělá? Stará se o zaměstnanost, zabezpečuje příjmy v případě, že lidé nemohou pracovat – podporuje v nezaměstnanosti.

Minimální mzda – také určuje, kolik peněz minimálně musíme dostat za odvedenou práci – tomu se říká **minimální mzda**.

Pomoc v nouzi – když jsou lidé v nouzi, dává stát příspěvek na bydlení, na živobytí, příspěvek v mimořádné nouzi...

Sociální podpora (dávky) – také určuje, jaká je potřebná minimální podpora pro občany v nouzi – množství peněz, které potřebují k životu.

Kdo potřebuje podporu? Lidé staří, nemocní, nezaměstnaní, rodiny s více dětmi nebo lidé, které postihla nečekaná situace

Jaké můžeme dostávat dávky?

- Příspěvek na dítě – můžeme pobírat maximálně do 26 let dítěte
 - Rodičovský příspěvek – můžeme pobírat do 4 let dítěte, v případě více dětí (dvojčata, trojčata) se částka navýší
 - Příspěvek na bydlení – pro rodiny i jednotlivce v nouzi, kteří mají nízký příjem (minimální mzdu)
 - Porodné – dávka, kterou dostane žena po porodu svého prvního dítěte
 - Pohřebné – dávka na náklady spojené s pohřbem (jen v některých případech)
- Kromě státu pomáhají lidem také **neziskové a charitativní instituce** – patří sem například:

1. Spoj správnou sociální dávku s definicí.

Maminka, která pečuje o své malé dítě nemůže zároveň pracovat, proto ji stát přispívá...

RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

STAROBNÍ DŮCHOD

Starý člověk, který celý život pracoval už nemůže, protože je pro něj práce příliš náročná. Tento člověk má vysoký věk. Stát mu přispívá...

NEMOCENSKÝ PŘÍSPĚVEK

PODPORA V NEZAMĚSTNANOSTI

Žena, která přišla o svoji práci si hledá novou. Chce pracovat, ale zatím nemůže najít vhodnou práci. Stát ji přispívá...

Muž nemůže pracovat ze zdravotních důvodů. Stát mu přispívá...

2. Prohlédni si obrázky a řekni, kteří lidé by potřebovali podporu od státu.

3. Doplň do textu chybějící slova.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se stará o zaměstnanost a zabezpečuje příjmy v případě nouze. Je to pravda?

_____.

Určuje také minimální mzdu. To znamená, že určuje, kolik peněz musíme minimálně dostat za _____.

Jakou pomoc v nouzi nám může stát poskytnout?

_____.

Kdo potřebuje nejvíc pomoc od státu? _____.

Kdo kromě státu může ještě pomáhat lidem v nouzi?

_____.

SHRNUTÍ

Systém sociální péče nám zajišťuje to, aby všichni občané, i ti jsou v nouzi, mohli žít a uspokojovat si základní potřeby.

Každý pracující člověk na systému sociální péče přispívá ze své výplaty – daně.

Navíc se proti některým událostem můžeme pojistit dobrovolně.

Jaké můžeme mít pojištění?

POVINNÉ POJIŠTĚNÍ	NEPOVINNÉ POJIŠTĚNÍ
zdravotní pojištění a sociální pojištění (STÁT)	soukromé pojištění Sem patří: cestovní pojištění, pojištění domácnosti a nemovitosti, úrazové pojištění
vlastník vozidla – pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (povinné ručení)	

4. Spoj správný název s definicí.

Starobní důchod	Peněžní příspěvek, který pobírá dítě po úmrtí jednoho z rodičů.
Invalidní důchod	Peněžní příspěvek, který pobírají osoby s vysokým věkem. Kvůli věku už tito lidé nemohou pracovat.
Vdovský důchod	Peněžní příspěvek pro osoby, které nemohou pracovat z důvodu vážné nemoci. Jejich zdravotní stav jim neumožňuje pracovat.
Sirotčí důchod	Peněžní příspěvek, který pobírá manžel/manželka po úmrtí partnera.

5. Přečti si příběh a následně vyber jaké pojištění by si rodina měla zařídit.

<p>Chystáme se s rodinou na dovolenou do Turecka. Jaké pojištění bych si měl zařídit?</p> <p>Toto pojištění mi zajistí, že když se v cizí zemi zraním, tak mě v nemocnici ošetří.</p> 	<p>Pojištění domácnosti a nemovitosti</p> <p>Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla</p> <p>Cestovní pojištění</p>
---	--

<p>Rodina si koupila nový dům. Dům je hned vedle řeky. Jaké pojištění by si rodina měla zařídit?</p> <p>Toto pojištění slouží k tomu, když se hladina řeky zvedne a vytopí dům, tak mi pojišťovna přispěje na opravu domu.</p> 	<p>Cestovní pojištění</p> <p>Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla</p> <p>Pojištění domácnosti a nemovitosti</p>
--	--

Příloha č. 4: Pracovní list č. 4 – Pomáhající organizace

POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE – VÝKLAD

Co jsou to pomáhající organizace?

- Jsou to organizace, které nám pomůžou, když jsme sami v nebezpečí, nebo i někdo v našem blízkém okolí
- Patří sem např. policie, hasiči, zdravotní záchranná služba, ale i různé organizace jako je Linka důvěry, Bílý kruh bezpečí nebo Žena v tísní...

Co jsou to mimořádné události?

- Jsou to události, které nechce nikdo z nás zažít, ale přesto se můžou stát
 - Povodně, sesun laviny, výbuch sopky, tsunami
 - Požár
 - Teroristický útok
 - Autonehody
 - Pandemie – šíření nakažlivé nemoci
- Jak poznáme, že jsme ohroženi? V České republice využíváme **varovný signál** – kolísavý tón sirény po dobu 140 sekund – tím zjistíme, že se něco děje
- Co když budeme svědky těchto mimořádných událostí, nebo budeme my sami potřebovat pomoci?

- **Policie ČR** – přivoláme pomocí telefonního čísla **158**

- **Hasiči** – přivoláme pomocí telefonního čísla **150**

- **Zdravotní záchranná služba** – přivoláme pomocí telefonního čísla **155**

- **112** – jednotné telefonní číslo pro všechny složky záchranného systému (policii, hasiče i zdravotní službu) – funguje ve všech zemích Evropy

Vždy, když voláme o pomoc, je důležité:

- **Představit se** – je důležité, aby služba věděla, s kým hovoří
- **Sdělit, kde se nacházím** – aby mi mohli přijet pomoci
- **Sdělit, co se stalo** – aby věděli, koho poslat na pomoc, např. při autonehodě nejen záchrannou službu ale i hasiči a policie a čekat na viditelném místě!
- **Poskytnout číslo vlastního telefonu** – aby mě mohli znovu kontaktovat

Osobní bezpečí

- Člověk není ohrožen jen mimořádnými událostmi, ale často i jednáním a chováním jiných lidí – **násilím**
- S násilím se můžeme setkat v rodině, ve škole, v zaměstnání, v internátu nebo i jen tak na ulici

Jak vypadá násilí?

- **Slovní** – urážky, nadávky, ponižování, vyhrožování...
- **Tělesné** – kopání, bití, facky, tahání za vlasy...
- **Psychické** – kritizování, zesměšňování, lhaní...
- **Sociální** – omezování kontaktu s ostatními lidmi
- **Sexuální** – nucení k věcem se kterými nesouhlasíme (sexuálnímu styku)
- **Ekonomické** – ničení majetku a osobních věcí

Jakou můžeme vyhledat pomoc?

- Svěřit se rodičům, kamarádům nebo učitelům ve škole
- Kontaktovat krizové centrum

Linka důvěry
Bílý kruh bezpečí
Krizové centrum pro týrané a zneužívané děti Rosa DONA
Žena v tísni

1. Prohlédni si obrázky a rozhodni jakou pomáhající organizaci bys zavolał?

Policie	Hasiči	Zdravotní záchraná služba
----------------	---------------	----------------------------------

Požár domu

Pád z kola

Krádež auta

Povodně

Popadané stromy přes cestu

Bolest v kotníku z důvodu pádu

1. Dopln̄ do textu chybějící slova.

Pomáhající organizace jsou organizace, které nám pomáhají, když jsme v _____.

Mezi pomáhající organizace patří např. policie nebo _____.

Mimořádnou událostí může být např. požár, havárie nebo _____.

Policii České republiky zavoláme pomocí telefonního čísla _____.

Hasiče zavoláme pomocí telefonního čísla _____.

Zdravotní záchrannou službu zavoláme pomocí telefonního čísla _____.

Když voláme o pomoc je na začátku důležité sdělit

své jméno a místo kde se nacházím	jaké je počasí
-----------------------------------	----------------

Jaké je univerzální telefonní číslo na všechny složky záchranného systému?

122	111	112
-----	-----	-----

Je důležité poskytnout záchranné službě své telefonní číslo?

ano	ne
-----	----

2. Spoj projev násilí se skupinou, do které patří.

LHANÍ O MOJÍ OSOBE

ZNIČENÍ MOJÍ OSOBNÍ VĚCI

VYHROŽOVÁNÍ

KOPÁNÍ, BITÍ

NUCENÍ K VĚCEM, KTERÉ SE MI NELÍBÍ (SEXUÁLNÍ)

NĚKDO MI BRÁNÍ V KONTAKTU S JINOU OSOBOU

Slovní násilí
Tělesné násilí
Psychické násilí
Sociální násilí
Sexuální násilí
Ekonomické násilí

3. Dopln̄ chybějící písmena krizových center.

L _ NKA DŮVĚRY

R _ SA

B _ LÝ KR _ H BEZPEČÍ

DO _ A

4. Dopln̄ do textu chybějící slova.

Člověka nemusí ohrožovat pouze mimořádné události, ale i _____.

S násilím se můžeme setkat např. v rodině nebo _____.

Můžeme se setkat s násilím i na ulici?

ano	ne
-----	----

5. Rozhodni, zda je činnost projevem šikany, nebo ne.

Spolužák ve škole mi věčně bere moje věci a poškozuje mi je.	ANO	NE
Rodiče mi zakázali jít ven, protože nemám hotové úkoly.	ANO	NE
Kamarád v zájmovém kroužku mi neustále nadává a vyhrožuje mi.	ANO	NE
Babička mi zakázala jíst sladkosti.	ANO	NE
Kolemjdoucí na ulici mě fyzicky napadl.	ANO	NE

6. Rozhodni, zda je daná informace podstatná nebo není, když voláme o pomoc.

Sdělit co se stalo, ať pomoc ví, koho má poslat
Čekat na pomoc na viditelném místě, aby ihned věděli, kde mají zastavit
Sdělit pomoci jaké činnosti jsem dělala minulý den
Představit se – sdělit svoje jméno
Sdělit pomoci jakou mám právě náladu
Poskytnout číslo vlastního telefonu, aby mě mohla pomoc znovu kontaktovat
Sdělit kde se nacházím, kam má pomoc přijet

PODSTATNÁ

NEPODSTATNÁ

Příloha č. 5: Pracovní list č. 5 – Volnočasové aktivity

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY – VÝKLAD

Volný čas – čas, ve kterém se nemusíme věnovat práci a povinnostem. Je to čas, ve kterém si můžeme naplánovat odpočinek podle naší libosti.

Jaký můžeme mít odpočinek?

Aktivní odpočinek – činnost, při které namáháme organismus jinak než při práci. Patří sem: procházky, cvičení, práce na zahrádce, plavání, lyžování...

Pasivní odpočinek – jedná se o aktivitu, při které opravdu nic neděláme a pouze odpočíváme. Patří sem: spánek, ležení na gauči, sledování televize, čtení knih, meditace...

Jak můžeme trávit náš volný čas aktivně?

Sportovní zájmy – co tak vyzkoušet nějaký sportovní kroužek? Sport je pro naše tělo dobrý. Společně se zdravou stravou a dostatkem tekutin nás chrání před civilizačními chorobami!

- Mezi sportovní kroužky, které můžeme navštěvovat, patří: fotbal, florbal, házená, plavání, aerobik, volejbal...
- Sportovat ale můžeme i sami: kolečkové brusle, kolo, koloběžka, běh, procházka...

Kulturní zájmy – i ten, koho sport nebaví, může mít své zájmy! Může například rád navštěvovat divadla, kina, farmářských trhů, výstav všeho druhu, hrady, zámky. I tyto aktivity jsou součástí trávení našeho volného času. Obohacují naši osobnost.

- Patří sem: divadlo, kino, hrady, zámky, výstavy, trhy

Umělecké zájmy – navštěvovat zájmové kroužky můžeme i jiné než ty sportovní. Umělecké kroužky jsou vhodné pro ty, co mají rádi hudbu, kresbu, tvoření...

- Hudební kroužky: hra na kytaru, hra na klavír, hra na flétnu, zpěv
- Výtvarné kroužky: výtvarná malba, keramika
- Ostatní kroužky: vaření, zahradničení, péče o zvíře...

Umění odpočinout si je pro náš život stejně důležité jako práce. Kombinace sportu, odpočinku, zdravé stravy a dostatečného množství tekutin nám pomůže oddálit čas nemoci a stárnutí!

1. Zařaď obrázek do správné skupiny.

Aktivní odpočinek

Pasivní odpočinek

2. Spoj aktivitu se správnou skupinou.

Florbal

Hra na kytaru

Jízda na koloběžce

Procházka v parku

Návštěva zámku

Kulturní zájmy

Sportovní zájmy

Umělecké zájmy

Jízda na kolečkových bruslích

Návštěva hradu

Hodina zpěvu

Kroužek keramiky

Návštěva farmářského trhu

Zásady bezpečného sportování:

Nepřeceňujeme své síly. Nesportujeme, když se necítíme zdraví, nebo jsme těsně po nemoci.	Při sportovních hrách dodržujeme předepsaná pravidla.	
Ke sportu zvolíme vhodné oblečení a vždy se rozcvičíme.		Sportujeme tam, kde jsou k tomu bezpečné a vhodné podmínky (hřiště, tělocvična, dráha).

3. Doplň do textu chybějící slova.

Volný čas je čas, ve kterém se nemusíme věnovat práci, ale věnujeme se _____.

Příkladem aktivního odpočinku je

Příkladem pasivního odpočinku je

Náš čas můžeme trávit buďto sportovními zájmy, uměleckými zájmy nebo

Co patří mezi sportovní zájmy?

Co patří mezi umělecké zájmy?

Patří mezi kulturní zájmy návštěva divadla nebo kina? _____.

Je důležitý odpočinek pro naše tělo? _____.

Když budeme jíst zdravou stravu, pít dostatek tekutin a sportovat na čerstvém vzduchu budeme tím předcházet nemocím?

4. Spoj obrázek se správnou činností.

	Běh	
	Hra na klavír	
	Návštěva farmářských trhů	
	Fotbal	
	Rybaření	
	Zahradničení – práce na zahrádce	

5. Napiš, zda je věta pravdivá, nebo není.

Sport společně se zdravou stravou zvyšuje naši imunitu. Předcházíme tím nemocím.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sportovat můžeme pouze na vhodném místě. Na hřišti, v tělocvičně nebo v parku...	PRAVDA	NEPRAVDA
Když jsme nemocní, sport nám pomůže se rychleji uzdravit.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sport ve škaredém, deštivém počasí nám neuškodí.	PRAVDA	NEPRAVDA
Sportovat bychom měli pouze když jsme zdraví.	PRAVDA	NEPRAVDA
Na sport bychom měli být správně oblečení.	PRAVDA	NEPRAVDA
Před každou aktivitou se řádně rozcvičíme.	PRAVDA	NEPRAVDA

Příloha č. 6: Pracovní list č. 6 – Právo na vzdělání

PRÁVO NA VZDĚLÁNÍ – VÝKLAD

Systém škol v České republice

Mateřská škola

- zařízení pro děti od 3 do 7 let
- hlavním cílem mateřské školy je školní příprava dětí, které půjdou do 1. třídy základní školy

Základní škola

- je prostor, ve kterém se vzdělávají děti od 6 let
- základní škola se dělí na první stupeň a druhý stupeň
- první stupeň tvoří 1.-5. třída a druhý stupeň tvoří 6. až 9. třída
- základní škola je povinná pro všechny osoby, které žijí v České republice – každý žák musí chodit do školy alespoň 9 let

Střední škola

- abychom mohli navštěvovat střední školu, musíme mít ukončené základní vzdělání.
- středoškolské studium je dobrovolné
- je několik druhů středních škol:

Střední odborné učiliště – 3leté střední vzdělání zakončené závěrečnou zkouškou

Střední škola s maturitou – 4leté studium ukončené maturitní zkouškou

Gymnázium – může být 4leté (střední škola), 6leté nebo 8leté (kombinace základní školy a střední školy) - všeobecné vzdělávání ukončené maturitní zkouškou

Vyšší odborná škola

- navazující studium po střední škole, ke kterému potřebujeme maturitní zkoušku
- většinou je na dobu 3 let
- oproti vysoké škole je zaměřeno více na praktické činnosti

Vysoká škola

- navazující studium po střední škole, ke kterému potřebujeme maturitní zkoušku
- bakalářské studium – první část trvá 3 roky a je zakončena – bakalářským titulem
- magisterské studium – druhá část trvá 2 roky a je zakončena – magisterským titulem
- mohou být také obory, které se studují 5 a více let v kuse

Jaké jiné typy škol můžeme najít v České republice?

Soukromá škola	nevlastní ji stát, většinou se platí školné
Státní škola	zřizuje ji stát, studium je zdarma
Domácí škola	domácí vyučování – pouze pro 1.stupeň ZŠ
Alternativní školy	Waldforská škola, Montessori škola

Školní řád je souhrn pravidel, který vede ke správnému fungování chodu školy. Určuje **nám práva a povinnosti žáků**, a také jak by se žáci měli ve škole chovat – při vyučování, mimo vyučování i mimo školu a vůči dospělým, sobě samému i vrstevníkům.

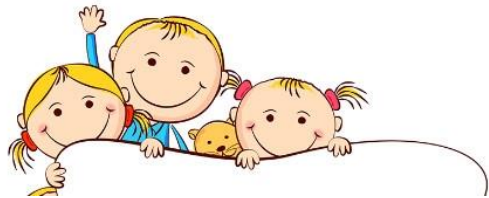
Jak se učit?

Učení je velmi náročná práce a k tomu, abychom ji zvládli, nám může pomoci několik tipů:

- **opakování** – to, co se naučíme, je potřeba neustále opakovat, díky tomu si informaci uchováme delší dobu, proto bychom se měli učit častěji
- **soustředění** – při učení je důležité se soustředit pouze na jednu věc
- **odpočinek** – k efektivnímu učení patří i umění odpočívat
- **střídání** – je dobré střídat to, co se učíme (předměty)

1. Seřad' vzdělání, jak jde postupně za sebou.

1.
2.
3.
4.

VYSOKÁ ŠKOLA

MATEŘSKÁ ŠKOLA

STŘEDNÍ ŠKOLA

ZÁKLADNÍ ŠKOLA

2. Dopln' do vět chybějící slovo.

Základní školu můžeme rozdělit na 1.stupeň a

Naší povinností je chodit do školy alespoň

Cílem mateřské školky je připravit dítě na

První až pátá třída základní školy patří do skupiny

Může být žák vyučován doma?

Školní řád nám říká, jak se máme chovat i mimo školu. Je to pravda?

3. Spoj školní pomůcku se správným předmětem.

hudební výchova
matematika
český jazyk
tělesná výchova
výtvarná výchova
chemie

A B C D E
F G H I J
K L M N O
P R S T U
V W X Y Z

4. Doplně do textu chybějící slova.

Mateřskou školu mohou navštěvovat děti od 3 do _____ let.

Mateřská škola připravuje děti, které se chystají do _____ třídy.

Základní škola je rozdělená na 1. a 2. stupeň. Je to pravda? _____.

Střední škola může být zakončena závěrečnou zkouškou nebo _____.

Abychom mohli studovat na vysoké škole, musíme mít _____.

V České republice máme soukromé a _____ školy.

Školy mohou být různě zaměřené, např. matematicky, jazykově nebo _____.

Pravidla ve škole:

Pravidla jsem základem života ve společnosti. Pravidla nám organizují a chrání zájmy všech jednotlivců. Bez pravidel by nastal zmatek.

Jaká pravidla můžeme dodržovat v naší třídě?

- když jeden mluví, druhý naslouchá
- každý má právo říct svůj názor, ale slušným způsobem
- vždy chodíme do vyučování včas
- musím brát ohled na ostatní

Práva a povinnosti jsou jako dvě spojené nádoby. Pokud zůstanou pouze práva, nastane chaos, pokud zůstanou pouze povinnosti, bude diktatura!

5. Doplň do cvičení chybějící slova.

Když jeden mluví, druhý by měl _____.

Každý má právo říct svůj názor, ale měl by ho říct způsobem.

Do třídy bychom měli chodit vždy včas. Je to pravda? _____.

Pokud chci, aby na mě druzí brali ohled, musím brát ohled i já na ně.

Pravidla jsou důležitá ve škole i ve společnosti, proto bychom je měli znát a umět je

6. Přečti si krátký text a zkus k němu přiřadit správné povolání.

Učitelka tělocviku

Pekařka

Malíř

Kuchař

Trenérka házené

Automechanik

Hudebník

Technik

Honza měl rád ve škole výtvarnou a hudební výchovu. Mimo školu také chodil do zájmového kroužku malba a keramika. Jaké povolání by rád Honza dělal?

Matěje vždy ve škole bavila matematika. S čísly si dokázal hravě poradit. Fyzika mu také nedělala potíže. S tátou ve volném čase rád opravoval auta. Jaké povolání by Matěj rád dělal?

Aničku vždy bavil tělocvik. Po základní škole šla studovat střední školu sportovní. Mimo školu od malička aktivně závodila v házené. Jaké povolání by Anička ráda dělala?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Hájková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Vojtech Regec, Ph. D
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Tvorba pracovních listů ve výuce předmětu základy společenských věd na praktické škole dvouleté
Název práce v angličtině:	The creation of worksheets for the Social sciences classes at two-year practical school
Anotace práce:	Závěrečná práce je zaměřena na tvorbu učebních pomůcek formou pracovních listů do předmětu základy společenských věd a je určena pro žáky praktické školy dvouleté s ohledem na jejich vzdělávací potřeby.
Klíčová slova:	Základy společenských věd, odborné vzdělávání, didaktické prostředky, kompetence absolventa, mentální postižení, mentální retardace
Anotace v angličtině:	The final thesis is focused on the creation of teaching aids in the form of worksheets in the subject social sciences and intended for students of two-year practical school with regard to their special educational needs.
Klíčová slova v angličtině:	Social sciences, professionally education, teaching aids, graduate competence, mental disability, mental retardation
Přílohy vázané k práci:	Příloha č. 1: Pracovní list č. 1 – Člověk na trhu práce Příloha č. 2: Pracovní list č. 2 – Systém zdravotní péče Příloha č. 3: Pracovní list č. 3 – Systém sociální péče

	Příloha č. 4: Pracovní list č. 4 – Pomáhající organizace Příloha č. 5: Pracovní list č. 5 - Volnočasové aktivity Příloha č. 6: Pracovní list č. 6 - Právo na vzdělání
Rozsah práce:	79 stran (106 517 znaků)
Jazyk práce:	Český jazyk